

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра філософії та релігієзнавства

Розглянуто на засіданні кафедри філософії та релігієзнавства
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 9 від 19 вересня 2013 р.)

Резидент: доктор к. філософ. н.
професор кафедри культурології та
менеджменту соціокультурної діяльності Волинська С.С.

Робоча програма навчальної дисципліни

ФІЛОСОФІЯ

Лекція № 1
Філософія: робоча програма навчальної дисципліни «Філософія» / Волинська С.С.
Львів: Видавництво «Ліра», 2013. – 144 с. – ISBN 978-966-666-666-6

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія» розроблена згідно з вимогами
завданнями та змістом навчальної дисципліни «Філософія» та відповідає
вимогам освітньої програми спеціальності «Філософія».

УДК 101.1:316

ББК 87.2

П 54

Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 9 від 19 червня 2013 р.).

Рецензент: доцент, к. філос. н.,
професор кафедри культурології та
менеджменту соціокультурної діяльності Возняк С.С.

Поляков В. Г.

П 54 Філософія: Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія» / Володимир
Германович Поляков. – Вид. 2-ге, випр. і доп. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2013. –
68 с.

Робоча навчальна програма містить тематичний план, план-конспект теоретичного курсу, плани семінарських занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи, розгорнуту бібліографію.

Для студентів і бакалаврів усіх спеціальностей, аспірантів, викладачів і всіх, хто вивчає проблеми філософії.

© Поляков В.Г., 2013

© ПВД «Твердиня», 2013

Зміст

Вступ.....	С. 4
1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	4
3. Структура навчальної дисципліни.....	6
4. Програма навчальної дисципліни	7
5. Теми і плани семінарських занять.....	16
6. План самостійної роботи студента.....	35
7. Індивідуальні завдання.....	43
8. Форма і зміст підсумкового контролю успішності навчання.....	47
9. Методи та засоби діагностики успішності навчання.....	52
10. Розподіл балів, які отримують студенти.....	53
11. Методичне забезпечення.....	54
12. Список рекомендованої літератури.....	56

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Філософія» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра і є складовою частиною обов'язкових дисциплін гуманітарного та соціально-економічного циклу навчальних планів.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є філософствування та його особливості відповідно до форм розвитку рефлексії та змісту проблематики, яка складає основні та спеціальні розділи філософії.

Міждисциплінарні зв'язки: як навчальна дисципліна «Філософія» пов'язана з іншими дисциплінами гуманітарного та соціально-економічного циклу навчальних планів, зокрема з «Історією України», «Педагогікою», «Психологією», «Основами права» та ін.

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософія» складається з п'яти змістових модулів.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Шифр і назва галузі знання 0401 природничі науки Шифр і назва напрямку підготовки 04010101 хімія	нормативна
Модулів – 3	Спеціальність 6.040101 хімія	Рік підготовки – 4
Змістових модулів – 5		Семестр – 8
ІНДЗ – є		Лекції – 40
Загальна кількість годин – 180		Семінари – 24
Тижневих годин (для денної форми навчання): аудиторних – 4 самостійної роботи – 4 індивідуальної роботи – 4		Лабораторні – 0 Самостійна робота – 58 Індивідуальна робота – 58 Форма контролю – іспит

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Державна національна програма «Освіта» (Україна. ХХІ століття) передбачає стратегічне завдання у реформуванні освіти на шляхах відтворення духовності в усій різноманітності вітчизняних та світових зразків, подолання девальвації загальнолюдських цінностей та національного нігілізму, формування цілісної картини світу і гуманітарного мислення. Провідне місце у виконанні цих завдань належить філософії, яка у всі часи була квінтесенцією духовності відповідних епох і культур, самосвідомістю людей і суспільств. Тому філософія розглядається як базовий навчальний предмет вищої гуманітарної освіти. «Якщо правителі та народи не будуть філософствувати, то громадянські суспільства не зможуть благоденствувати» (Юстин Філософ, II ст. н.е.).

1.1. *Мета викладання навчальної дисципліни.* Запропонована програма курсу «Філософія» для студентів і бакалаврів університетів ставить за мету цілісне викладання найголовніших філософських проблем. Це досягається шляхом послідовного опису певної типології філософствування і основних тем у межах певного типу відповідно до порядку їх становлення.

1.2. *Основні завдання вивчення дисципліни.* У контексті зазначеного типу філософствування подається характеристика головних проблем філософії та способи їх розв'язання, дається роз'яснення основних термінів, ідей та принципів філософського мислення.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти (бакалаври) :

знати: як визначати основні типи філософствування, основні філософські школи і напрямки, головні проблеми і способи їх розв'язання, взаємозв'язки філософії з іншими формами духовної культури, володіти основним категоріальним апаратом філософії,

вміти: відрізнити основні типи філософствування, характеризувати головні філософські проблеми та їх розв'язки, основні філософські школи і напрямки, визначати філософську термінологію.

Загальна структура викладання курсу. Студентам пропонується лекції, семінарські заняття, самостійне опрацювання певних питань, контрольні заходи і творчі завдання з тем курсу. У зв'язку з відмінностями у навчальних планах наводиться орієнтовний варіант розподілу годин (Таблиця 1).

Таблиця 1.

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг годин, кредити	Кількість годин				Підсумковий контроль
				Лекції	Семін. занят.	Індивід. робота	Самос. робота	
денна	4	8	180 / 5	40	24	58	58	Іспит
заочна	4	8	180 / 5	10	6	14	150	Іспит
екстернат	4	8	180 / 5	-	-	-	180	Іспит

Форми контролю з дисципліни обумовлені навчальними планами відповідних спеціальностей і особливостями дидактичних засобів. Формою підсумкового контролю з курсу є іспит.

Примітка. У випадку змін у навчальних планах співвідношення аудиторних і загальних годин, годин самостійної та індивідуальної роботи тощо, викладач має уточнити теми і обсяг годин, які виносяться на лекційні та семінарські заняття.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тематичний план курсу, змістові модулі та орієнтовна сітка годин за відповідними формами навчального процесу наведені у Таблиці 2.

Таблиця 2.

Змістові модулі та назви тем

Тема	Кількість годин, відведених на:			
	Лекції	Семінари	Індивідуальну роботу	Самостійну роботу
Змістовий модуль I. Філософія в Стародавньому Світі				
Тема 1. Філософія, її проблематика і значення	2	–	2	2
Тема 2. Філософія Стародавнього Сходу (Давньоіндійська і Давньокитайська)	2	2	6	6
Тема 3. Філософія Стародавньої Греції	4	2	4	4
Змістовий модуль II. Філософія середньовіччя і Відродження				
Тема 4. Філософія середньовіччя	4	2	6	6
Тема 5. Філософія Відродження	4	2	6	6
Змістовий модуль III. Філософія Нового часу (XVII – XIX ст.)				
Тема 6. а). Філософія і наукова революція XVII ст.	2	2	4	4
Тема 6. б). Філософія Просвітництва (XVIII ст.)	2	2	2	2
Тема 6. в). Німецька класична філософія	4	2	4	4
Тема 6. г). Марксистська філософія та її занепад	2	–	2	2
Змістовий модуль IV. Сучасна філософія (др. пол. XIX – XXI ст.)				
Тема 7. а). Позитивістська філософія (позитивізм)	2	2	2	2
Тема 7. б). Ірраціоналістська філософія (ірраціоналізм)	2	2	4	4
Тема 7. в). Раціоналістська філософія (некласичний раціоналізм)	2	2	4	4
Тема 7. г). Релігійна філософія	2	–	2	2
Змістовий модуль V. Філософія в Україні				
Тема 8. Філософія в Україні до поч. XX ст.	4	2	6	6
Тема 9. Українська філософія XX – XXI століть	2	2	4	4
Разом	40	24	58	58

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ¹

Змістовий модуль I. Філософія в Стародавньому Світі

1. Філософія, її проблематика і значення

Філософія як наука, світогляд і форма суспільної та індивідуальної свідомості. Предмет, методи і структура філософії. Основні та спеціальні розділи філософського знання.

Світогляд та його історичні типи міф, релігія, філософія, їх особливості та суспільно-історичний характер. Періодизація історії філософії.

Культурно-історичні передумови зародження філософської думки. Філософія у світі культури (літератури і мистецтва). Міфогенна і гносеогенна концепції походження філософії. Західна («епістемна») і східна («софійна») парадигми філософствування. Філософія і сучасність. Значення філософії для розбудови правової держави.

2. Філософія Стародавнього Сходу

Зародження філософської думки у культурі Давньоіндійського і Давньокитайського суспільств.

Давньоіндійське суспільство, міфологія і релігія, література, наука і мистецтво. Джайнізм, буддизм, чарвака-локаята та шість ортодоксальних шкіл брахманізму (санкх'я, йога, ньяя, вайшешика, міманса, веданта).

Давньокитайське суспільство, міфологія, література, традиції та мистецтво. Основні філософські школи – конфуціанство, даосизм, моїзм, легізм.

3. Філософія Стародавньої Греції

Загальна характеристика філософії античної цивілізації (космоцентризм). Особливості становлення філософського осягнення світу в Стародавній Греції. Розуміння космосу в мілетців та стихійна діалектика Геракліта. Проблема буття в елейців (апорії Зенона). Філософія піфагорійців.

Античні онтологічні вчення в 5 ст. до н.е. (Емпедокл і Анаксагор). Атомізм Демокріта і його вчення про природу і пізнання.

Значення софістики для становлення філософської проблематики і роль Сократа у відстоюванні філософського мислення. Сократичні школи (кініки, кіренаїки, мегаріки).

Філософія і об'єктивний ідеалізм Платона. Платон і Академія (платонізм). Філософія Платона про єдине, розум і Світову душу, вчення про пізнання. Етичні та соціологічні концепції Платона.

Енциклопедична філософська система Арістотеля та її поширення. Метафізика Арістотеля і вчення про матерію та форму. Проблема детермінізму. Буття як субстанція. Створення логіки, формально-логічні закони і аналіз категорій. Арістотель і Лікей (перипатетики). Етичні, суспільно-політичні погляди Арістотеля.

¹ Програма навчальної дисципліни у зазначеному розділі відповідає плану-конспекту теоретичного курсу.

Філософія елліністично-римського періоду. Епікуреїзм: вчення Епікура, його етика і погляди на природу; послідовники філософії Епікура (Лукрецій Кар та ін.). Стоїцизм: філософське вчення стоїків (Зенон з Кітія, Сенека та ін.). Античний скептицизм (Піррон з Еліди).

Неоплатонізм (Плотін, Ямвліх, Прокл) як остання велика школа античної філософії. Проблема людини, моральних та правових норм у філософії давньогрецького суспільства.

Змістовий модуль II. Філософія середньовіччя і Відродження

4. Філософія середньовіччя

Загальна характеристика філософії середніх віків (теоцентризм). Виникнення християнства і роль церкви у житті середньовічного суспільства. Апофатична і катафатична теології. Апологетика та її значення у захисті віри від знання (Тертуліан та ін.). Боротьба християнства з гностицизмом, маніхейством, та іншою єрессю (донатизм, пелагіанство та ін.).

Патристика як філософствування у вірі. Західна і східна патристика, їх особливості та основна проблематика (проблеми існування Бога, безсмертя душі та співвідношення віри і знання та ін.). Впливи на патристику античної філософії. Патристика Августина Блаженного (августиніанство), його доктрини Божої благодаті та теократії.

Арабська філософія (Аль-Кінді, Аль-Фарабі, Авіценна, Аверроес). Вчення Ібн-Сіни (Авіценни) та його роль у розвитку філософії та науки, проблема сутності та існування. Філософія Ібн-Рушда (Аверроеса) про двоїсту істину і єдність розуму (аверроїзм).

Схоластика її особливості та основні проблеми (становлення університетів у Європі). Проблема універсалій та полеміка реалізму і номіналізму (І. Скот Еріугена, Ансельм Кентерберійський, Альберт Великий, Тома Аквінський; І. Росцелін, В. Оккам, Микола з Отрекура, Жан Бурідан). Використання філософії Платона і Арістотеля у західноєвропейській схоластиці.

Альберт Великий і Тома Аквінський як представники зрілої схоластики. Доведення буття Божого і теодицея у схоластиці Томи Аквінського (томізм); розв'язок проблема співвідношення сутності та існування.

Проблема співвідношення філософії та теології. Схоластична система Іоанна Дунса Скота і проблема співвідношення волі та розуму. Містичне Богопізнання в М. Екгарта. В. Оккам та його схоластичне вчення (концептуалізм). Проблеми Бога, світу, людини, суспільства, природи, моральних та правових норм у філософії середньовіччя.

5. Філософія Відродження

Загальна характеристика філософії Відродження (антропоцентризм). Характерні риси Ренесансу та їх відображення у філософській думці. Гуманізм і розвиток світської культури. Роль мистецтва (Леонардо да Вінчі) і літератури (А. Данте, Ф. Петрарка) у поширенні гуманізму. Філософія

Відродження – платонізм, аристотелізм і скептицизм – та її особливості.

Натурфілософія і розвиток природознавства епохи Відродження (Леонардо да Вінчі, Парацельс, М. Коперник, Й. Кеплер, Дж. Бруно, Г.Галілей). Геліоцентрична система Коперника та вчення про безмежність Всесвіту. Пантеїстична система Дж. Бруно. Діалектика Миколи Кузанського та її значення.

Реформація та контрреформація у Європі. Філософсько-теологічні ідеї Мартіна Лютера та його послідовників.

Ідеологія централізованої держави і теорія природного права (Н.Макіавеллі, Ж. Боден). Критика державного теократизму (Л. Валла) та ідеї соціальних утопістів (Т. Мор, Т. Кампанелла). Проблема людської індивідуальності (Н. Макіавеллі, В. Шекспір) та її значення. Проблема людини, суспільства, держави, моралі та права у філософії Відродження.

Змістовий модуль III. Філософія Нового часу (XVII – XIX ст.)

6. Філософія Нового часу (XVII – XIX ст.)

а). Філософія та наукова революція XVII ст.

Загальна характеристика філософії Нового часу (XVII – XIX ст.) і значення раціоналізму. Співвідношення філософії та науки. Наукова революція XVII ст. і створення механістичної картини світу (І. Ньютон).

Філософія Френсіса Бекона та її значення. Індуктивний метод, обґрунтування емпіризму та «ідоли» пізнання. Т. Гоббс як систематизатор філософії Ф. Бекона, його вчення про природу, пізнання і людину. Проблема суспільства і держави у Т. Гоббса.

Філософія Д. Локка, його соціологічні та суспільно-політичні погляди. Розробка сенсуалістичної теорії пізнання. Вчення Д.Локка про "первинні" і "вторинні" якості. Вчення Д. Толанда про природу та його ідея саморуху матерії.

Філософія Р. Декарта та його внесок у розвиток природознавства, вчення про природу та субстанції. Раціоналізм Р. Декарта про метод, проблема методологічного сумніву та інтуїції. Критика Р. Декартом схоластики. Дуалізм у філософії Р. Декарта та його вплив на розвиток філософії.

Філософія Б. Спінози про природу (проблема субстанції, атрибутів і модусів). Пантеїзм і раціоналізм філософії Б. Спінози, етичні та соціологічні погляди. Філософія Г. Ляйбніца і вчення про монади (монадологія).

Філософія Б. Паскаля та її значення. Проблема людини, суспільства, держави, моральні й правові вчення філософії XVII – початку XVIII століть.

б). Філософія Просвітництва (XVIII ст.)

Роль філософії та науки у європейському Просвітництві XVIII ст. Розвиток науки, природознавства та соціальних вчень доби Просвітництва. Значення французької енциклопедії у Просвітництві (Д. Дідро, Ж.Л. Д'Аламбер). Формування наукових товариств та їх значення.

Просвітництво у Франції, його антифеодальна і антитеологічна спрямованість. Соціально-політична теорія Ж.-Ж. Руссо та її значення.

Основи парламентаризму і поділу влади у вченні Ш.Л. Монтеск'є. Проблема людини, її прав і свободи у філософії Ф. Вольтера, його деїзм і боротьба проти релігії та церкви.

Французький матеріалізм XVIII ст. та його основні представники (Ж.Ламетрі, К.А. Гельвецій, П. Гольбах та ін.). Основи моралі в К. Гельвеція і вчення про людський інтерес. Система природи П. Гольбаха та її значення для становлення атеїзму.

Суб'єктивний ідеалізм Дж. Берклі та його спрямованість. Скептицизм Д. Г'юма та його спроби вдосконалити суб'єктивний ідеалізм Дж. Берклі. Суспільно-політичні погляди Дж. Берклі та Д. Г'юма.

Просвітництво у Німеччині (Х. Вольф, Г. Лессінг, Й. Гете) і розвиток романтизму (Ф. Шлегель). Історіософія Дж. Віко.

в). Німецька класична філософія

Загальна характеристика німецької класичної філософії кін. XVIII – поч. XIX ст. Погляди Й. Гердера на історію людства і "філософія культури".

І. Кант – засновник німецької класичної філософії. Ідеї І. Канта "докритичного" періоду. Перехід І. Канта на позиції "критицизму". Априоризм і агностицизм філософії І. Канта («Критика чистого розуму»); питання логіки, діалектики і можливості науки. Кантіанська етика та естетика («Критика практичного розуму» і «Критика здатності суджень»). Суспільно-політичні погляди І.Канта і розуміння ним «Просвітництва».

Суб'єктивний ідеалізм філософії Й.Г. Фіхте, його вчення про пізнання світу. Соціально-політичні ідеї Й.Г. Фіхте. Впливи Й.Г. Фіхте і Ф.В.Й. Шеллінга на становлення романтизму в мистецтві.

Філософія тотожності Ф.В.Й. Шеллінга як різновид об'єктивного ідеалізму, основи діалектики в його натурфілософії («Система трансцендентального ідеалізму»). Творча еволюція поглядів Ф.В.Й. Шеллінга, його теософія і філософії свободи.

Г.В.Ф. Гегель – головний представник об'єктивного ідеалізму німецької класичної філософії. Тотожність мислення і буття у філософії Г.В.Ф. Гегеля. Логіка, філософія природи, філософія духу. Гегелівська філософія історії, погляди на суспільство і державу (філософія права). Гегелівська діалектика та її роль у розвитку світової філософії. Гегелівська естетика як філософія мистецтва.

Філософські ідеї Л. Фейєрбаха, критика ідеалізму та діалектики Г.В.Ф. Гегеля. Теорія пізнання Л. Фейєрбаха і сутність антропологічного матеріалізму. Критика християнства і атеїзм. Соціально-політичні погляди Л.Фейєрбаха. Проблема людини, суспільства, держави, моралі та права в німецькій класичній філософії.

г). Марксистська філософія та її занепад

Гегелівська школа у філософії (старогегельянство і младогегельянство у Європі). Соціально-історичні передумови виникнення і формування філософії марксизму, його теоретичні та наукові витоки.

Основні філософські тези діалектичного та історичного матеріалізму в суспільно-політичних поглядах К. Маркса і Ф. Енгельса. Феномен відчуження і пропозиції К.Маркса щодо його подолання.

Роль і місце марксизму в європейській філософії; вплив на європейську суспільно-політичну думку. „Більшовицький” етап марксистської філософії. Суть революційної теорії (В.І. Леніна, Й.В. Сталіна та ін.) та її практичні наслідки для СРСР.

Критика основ марксизму і більшовизму на сучасному етапі. Висновки з світової практики щодо здійснення комуністичних ідей та занепад марксизму в кінці ХХ ст. (К.Р. Поппер, Ф. Гаєк, Ф. Фукуяма та ін.).

Змістовий модуль IV. Сучасна філософія (др. пол. ХІХ – ХХІ ст.)

7. Сучасна філософія (др. пол. ХІХ – ХХІ ст.)

а). Позитивістська філософія (позитивізм)

Загальна характеристика сучасної філософії та її структура. Криза у філософії та науці середини ХІХ ст., її передумови та наслідки. Виникнення позитивізму та його еволюція. Французький позитивізм (О.Конт): співвідношення філософії та науки, "позитивна" наука і прагнення до розриву з метафізичною традицією. Англійський позитивізм (Д. Міл, Г. Спенсер).

Другий позитивізм. "Криза у фізиці" та емпіріокритицизм. Е. Мах про "комплекси відчуттів" (махізм), Р. Авенаріус про досвід і "принципову координацію", проблема психофізичного паралелізму та принцип "економії мислення". "Емпіріомонізм" О.О. Богданова і соціально організований досвід. Емпіріосимволізм П.С. Юшкевича і теорія ієрогліфів. Енергетизм В.Ф. Оствальда та ідея про "зникнення" матерії.

Третій позитивізм. Виникнення і розвиток неопозитивізму. Львівсько-Варшавська школа (20-40 рр. ХХ ст.) і розробка неklasичних логік (К.Твардовський, Я. Лукасевич, Т.Котарбінський, А. Тарський, К. Айдукевич та ін.). Віденський гурток і логічний позитивізм (30-40 рр.; М. Шлік, О. Нейрат, Ф. Кауфман, К. Гедель, Р. Карнап). Аналітична філософія др. пол. ХХ ст. Вирішення проблем лінгвістичного і логічного аналізу мови і математична логіка. Лінгвістична філософія 40-х рр. (Дж.Е. Мур, Л. Вітгенштайн, Дж. Райл, Дж. Вісдом, Дж. Остін, П. Стросон та ін.). Оксфордська і кембріджська школи про аналіз мов, про "конструювання світу". Логічний емпіризм 30–40 рр. Р. Карнап, К. Гемпель про нездійсненність "радикального редуccionізму". Філософія логічного аналізу (50-70 рр.) про логічні, логіко-лінгвістичні, семіотичні проблеми науки (Б. Рассел та ін.).

Четвертий позитивізм: постпозитивізм (60-80 рр.) про розвиток наукового знання і орієнтацію на історію науки (К. Поппер, Т.Кун, І. Лакатос, П. Фейерабенд та ін.).

б). Ірраціоналістська філософія (ірраціоналізм)

Криза класичної філософії сер. ХІХ ст. та спроба її подолання. Роль А.Шопенгауера і С. К'єркегора у зародженні сучасних філософських ідей.

"Філософія життя" (Ф. Ніцше, В. Дільтей, Г. Зіммель, О. Шпенглер, М. Вебер та ін.) про цілісну культурно-історичну реальність. Трактатування категорії "життя" і відмінність філософського та наукового підходів.

Персоналізм (М. Бердяєв, Б.П. Боун, Дж. Ройс, Е. Муньє, Ж. Лакруа та ін.) про особистість, її творчість і свободу. Філософська антропологія як вчення про людське буття і культурно-історичне життя людини (М. Шелер, Г. Плеснер, А. Гелен та ін.).

Прагматизм (Ч. Пірс, В. Джеймс, Дж. Дьюї) про практичне призначення філософії, розуміння істини як функції способу її встановлення і перевірки, а досвіду як "потoku свідомості". Еволюція прагматизму в інструменталізм (Дж. Дьюї) і деструктивізм (Р. Рорті).

Фройдизм і неофройдизм про структуру людської свідомості (З. Фройд, А. Адлер, К.Г. Юнг, О. Ранк, Е. Фромм, К. Хорні, Г. Маркузе та ін.). Вплив фройдизму та неофройдизму на розвиток гуманітарного знання.

Феноменологія (Е. Гуссерля) про інтенціональність свідомості, про ноєзис і ноєму як моменти пізнання, про редукцію і структуру "чистої свідомості". Трансцендентальне «*Ego*» та інтерсуб'єктивність світів як початок філософії (неокартезіанство). Інтуїтивізм (кін. ХІХ – поч. ХХ ст.) про пізнання сутності, про світ як "безперервну еволюцію" (А. Бергсон, М. Лосський та ін.). "Лірична" інтуїція (Б. Кроче) та її значення. Інтуїтивістський формалізм в етиці.

Екзистенціалізм (філософія існування) про свободу і сенс життя людини (М. Гайдеггер, К. Ясперс, Г. Марсель, А. Камю, Ж.-П. Сартр, М. Бубер, М.О. Бердяєв та ін.). Поняття "екзистенції" як активності та процесу творення, "граничні стани" особистості та драматизм утвердження свободи людини. Вплив екзистенціалізму на розвиток літератури і мистецтва.

в). Раціоналістична філософія (некласичний раціоналізм)

Криза класичного раціоналізму і особливості некласичного (посткласичного) раціоналізму сучасної філософії. Становлення некласичного раціоналізму: неокантіанство (О. Лібман, Ф. Ланге, Г. Челпанов, О. Введенський). Марбурзька школа неокантіанства (Г. Коген, П. Наторп, Е. Кассіерер та ін.) про "річ в собі" як межу людського пізнання. Баденська школа, фрайбурзька школа неокантіанства (В. Віндельбанд, Г. Ріккерт) про відсутність закономірностей у розвитку суспільства і неможливість передбачень історії.

Неогегельянство про вдосконалення діалектики (Дж. Стірлінг, Ф. Бредлі, Б. Бозанкет), про методологію історії (Г. Глокнер, Р. Дж. Коллінгвуд), про концепцію держави і громадянське суспільство (Б. Кроче, Д. Джентіле). Франкфуртська школа про шляхи розвитку і проблеми громадянського суспільства (М. Хоркхаймер, Ю. Габермас, Т. Адорно, Г. Маркузе).

Неораціоналізм про науку і становлення логіки наукового дослідження. Формування філософії науки і розвиток наукової методології. Логіцизм та зв'язок логіки і математики (Г. Фреге, Б. Рассел, А. Вайтгед та ін., 20-ті рр.

XX ст.). Філософія науки (50-60-ті рр.) про трансформації у структурах науки і природознавства, про зміну парадигм, науково-дослідних програм, стандартів розуміння та ін. (Т. Кун, І. Лакатос, С. Тулмін, П. Фейєрабенд).

Філософська герменевтика про тлумачення культурно-історичних явищ, про пояснення і розуміння (В. Дільтей, Е. Ротхаккер, О. Больнов, Е. Бетті, Г.-Г. Гадамер, Ю. Габермас, А. Агрель, П. Рікер).

Сучасні загальнонаукові методології: загальна теорія систем (Л. Берталанфі, О. Богданов) і системний підхід (системний аналіз) у сучасній науці; структуралізм (Л. Леві-Брюль, К. Леві-Строс, М. Фуко та ін.), постструктуралізм (Ж. Дерріда) і шизоаналіз (Ж. Делез, Ф. Гваттарі); синергетика (І. Пригожин, Г. Хакен та ін.) як методології сучасного наукового пізнання.

г). Релігійна філософія

Неотомізм і проблема співвідношення віри і знання у некласичній філософії та науці (Ж. Марітен, Е. Жільсон, Ю.М. Бохенський, Й. де Фріз).

Релігійний персоналізм про людську сутність (Б.П. Боун, У.Е. Хокінг, Е.Ш.Брайтмен, Е. Муньє, Ж. Лакруа, М.О. Бердяєв, Л. Шестов). Протестантський персоналізм. Теософія та діяльність О.П. Блаватської. Антропософія Р. Штайнера. П. Тейяр де Шарден і його місце в подоланні духовної кризи і глобальних проблем людства. Глобалізм і антиглобалізм.

Релігійний екзистенціалізм про трагізм людського існування, почуття самотності, відрази до себе і до світу, постійне усвідомлення невідворотності смерті як результату втрати віри у Бога (К. Ясперс, Г. Марсель, М. Бубер). Розуміння екзистенціального імперативу: *екзистенція* (існування) передреує *есенції* (сутності).

Філософські проблеми та їх значення у розвитку суспільства на сучасному етапі (модернізм і постмодернізм). «Криза духовності» і футурологічні перспективи філософії.

Змістовий модуль V. Філософія в Україні

8. Філософія в Україні до початку XX ст.

а). Докласична доба

Міфопоетична свідомість давнього слов'янства. Загальні особливості та періодизація історії української філософії. Взаємозв'язок киеворуської духовності з візантійським християнським світоглядом. Роль християнства на становлення філософської думки (Клімент Смолятич, Кирило Туровський та ін.). Поняття філософії у киеворуській культурі та її проблематика (онтологічні, натурфілософські, гносеологічні, етичні та антропологічні погляди). Особливості "софійного" знання.

Гуманістичні та реформаційні ідеї у філософській думці України XV – XVI ст.: агіографія, український неоплатонізм, полемісти. Передренесансні ідеї у філософській культурі цієї доби. Проблеми духовного самовдосконалення в агіографічній літературі. Ідеї неоплатонізму, ісихазм та

ареопагітизм в українській культурі (Ю.Дрогобич, П.Русин, Ст.Оріховський). Братські школи та їх культурно-історичне значення. Острозький культурно-освітній центр та його значення у полеміці проти католицизму (В. Суразький, брати Зизанії, Г. Смотрицький та ін.).

б). Класична доба

Філософія України доби Бароко та її особливості. Києво-Могилянська академія (КМА) та її значення у розвитку філософської культури в Україні. Розуміння філософії професорами КМА (П. Могила, С. Яворський, Ф.Прокопович, І. Гізель, Й. Кононович-Горбацький, Г.Щербацький, Л.Баранович, Е. Славинецький, Г. Кониський та ін.).

Г. Сковорода – засновник української класичної філософії. Вихідні принципи та особливості стилю мислення у філософії Г. Сковороди. Вчення про самопізнання. Філософія серця і розуміння щастя.

Філософія Просвітництва і романтизму в Україні ХІХ ст. (загальна характеристика). Поширення просвітницьких ідей в Україні (Я. Козельський, П. Лодій, І. Шад). Світогляд М. Гоголя та його значення для філософської думки України.

Київська релігійна філософія. Поширення ідей І. Канта (І.Скворцов), Ф.В.Й. Шеллінга (П. Авсенєв, Й. Міхневич), Г.В.Ф. Гегеля (О. Новицький, С.Гогоцький) в київській школі. П. Юркевич і значення його творчості. Основні ідеї філософії П. Юркевича: дух і свідомість, вчення про ідею, пізнання світу і філософія серця (кардіоцентризм).

Філософія української ідеї у контексті європейської культури ХІХ ст. Філософські ідеї у діячів Кирило-Мефодіївського товариства (М.Максимович, М. Костомаров, П. Куліш, Т. Шевченко). Громадівський рух в Україні. Філософське осмислення мови (О. Потебня). Соціальна філософія та історіософія (М. Драгоманов, М. Міхновський). Філософське значення творчості І.Я.Франка. Філософський зміст мистецької спадщини Лесі Українки.

в). Філософія в Україні на межі століть

Розвиток академічної філософії в Україні кінця ХІХ та на початку ХХ ст. та її загальні тенденції. Позитивізм (В. Лесевич), філософія «панпсихізму» (О.Козлов), «синехологічний спиритуалізм» (О. Гіляров), неокантіанство (Г.Челпанов), «монодуалізм» (М. Грот), психологізація детермінізму в філософії (В. Зеньківський), релігійно-теїстична філософія (П. Ліницький, П.Кудрявцев).

Російська філософська думка срібного століття (В. Соловйов, Е.Трубецький, С. Трубецький, П. Флоренський, С. Булгаков та ін.) та її вплив на українське культурне життя. О.Ф. Лосєв і його дослідження античної філософії та культури.

9. Українська філософія ХХ – ХХІ століть

Соціально-економічні умови та духовна ситуація в Україні у перші десятиліття ХХ ст. Філософія культури і права (Б.О. Кістяківський). Історіософія (М. Грушевський) і вчення про ноосферу В. Вернадського. Екзистенціально-романтична філософська хвиля поч. ХХ ст. та філософія київського кола (М. Бердяєв, Л. Шестов та ін.).

Філософське життя в Радянській Україні 20-30-х років. Українізація та її наслідки. М. Хвильовий та дискусія з питань національної культури ("розстріляне відродження"). Філософська дискусія «механістів» і «діалектиків» 30-х років. Технократичні тенденції в духовній сфері та розробка філософських проблем (С.Семковський, В. Юринець, В.Ф. Асмус, Р. Левік та ін.).

Філософія в Україні 60-80-х років. Філософія українських "шістдесятників" ("друге відродження") та їх діяльність по гуманізації філософії (П. Копнін, О.І. Яценко та ін.). "Офіційна" та "неофіційна" філософії. Розробка логіки наукового дослідження (П. Копнін, М. Попович та ін.).

Розробка філософських проблем представниками української діаспори. Розробка філософії української ідеї за межами України. Філософські підстави інтегрального націоналізму (Д. Донцов, Ю. Липа, М. Сціборський). Історіософія і соціально-політична філософія (В. Липинський, І. Лисяк-Рудницький). Проблеми історії філософії та національного характеру (Д.Чижевський, І. Мірчук, В. Олексюк, О. Кульчицький, М. Шлемкевич). Філософія культури і релігієзнавство (І. Огієнко, Д. Чижевський).

Значення української філософії для розбудови громадянського суспільства і правової держави.

5. ТЕМИ І ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

1. Філософія, її проблематика і значення

1. Філософія як наука, світогляд і форма суспільної та індивідуальної свідомості. Предмет, методи, основні та спеціальні розділи філософії.

2. Історичні форми світогляду: міф, релігія, філософія. Періодизація історії філософії.

3. Культурно-історичні передумови зародження філософської думки. Особливості західного і східного типів філософствування.

4. Філософія і проблеми сучасної світової цивілізації та культури. Значення філософії у розбудові правової держави.

Література²:

а) навчальна

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 9-42.

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 7-45.

Філософія. Навч. посібн./ Л.В. Губерський, І.Ф.Надольний, В.П.Андрущенко та ін. За ред. І.Ф. Надольного. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 2001. – С. 11-23.

Філософія: За заг. редакцією акад. В.Г. Кременя, проф. М.І. Горлача. – Вид. 3-е, перероб. та доп. – Х., 2004. – С. 11-28.

Філософія. Підручник / І.В. Бичко, І.В. Бойченко, М.І. Бойченко та ін. Гол. ред. В.М. Куценко. – 2-е вид. – К., 2002. – С. 3-192.

Філософія. Курс лекцій/ Бичко І.В. та ін. – 2-е вид. – К., 1994. – С. 16-43.

б) довідкова

УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.

Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.

Філософський словник. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 1986.

Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.

Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.

в) додаткова

Аббаньяно Н. Мудрость философии и проблемы нашей жизни. – СПб., 1998.

Вундт В. Введение в философию. – М., 2001. – С. 17-77.

Гильдебранд Д. Что такое философия? – СПб., 1997.

Делёз Ж., Гваттари Ф. Что такое философия / Пер. с фр. и послесл. С.Н.Зенкина. – М., 1998.

Лосев А.Ф. Дерзание духа. – М., 1988.

Мамардашвили М. Как я понимаю философию. – 2-изд, измен. и доп. – М., 1992.

Оливер П. 101 ключевая идея: Философия/ Пер. с англ. С.Орленко.– М., 2001.

Петрушенко В.Л. Філософія: Навч. посіб. – 2-е вид., випр. і доп. – К., 2002.

Практикум з філософії: Метод. посібник для викладачів та студентів ВНЗ. Під редакцією В.Л. Петрушенка. – Львів, 2003.

² Опис літературних джерел у цьому розділі подається скорочено. Розширений опис наводиться у розділі «12. Список рекомендованої літератури».

Судина В.Ф., Кислюк К.В. Практикум по философии. – Х., 2001.
Хофмайстер Х. Что значит мыслить философски. – СПб., 2000.

2. Філософія Стародавнього Сходу

1. Зародження філософії в культурі Стародавньої Індії та Стародавнього Китаю. Загальні особливості давньоіндійської та давньокитайської філософії.

2. Веди і Упанішади. Джайнізм, буддизм і чарвака-локаята. Філософські школи брахманізму: санкх'я, йога, ньая, вайшешика, міманса, веданта.

3. Філософія школи давнього Китаю: конфуціанство, даосизм, моїзм, легізм та ін.

Література:

а) навчальна

Історія філософії: Підручник. – К., 2002. – С. 9-52.

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 43-66.

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 46-71.

Філософія: За заг. редакцією акад. В.Г. Кременя, проф. М.І. Горлача. – Вид.

3-е, перероб. та доп. – Х., 2004. – С. 30-96.

б) довідкова

УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.

Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.

Філософський словник. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 1986.

Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.

Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.

в) додаткова

Бонгард-Левин Г.М., Ильин Г.Ф. Индия в древности. – М., 1985.

Дао и даосизм в Китае. – М., 1972.

Древнеиндийская философия. Начальный период. – 2-е изд. – М., 1972.

Древнекитайская философия: в 2-х т. – М., 1972-1973.

Древние цивилизации/ С.С. Аверинцев, В.П. Алексеев, В.Г. Ардзинба и др.;

Под общ. ред. Г.М. Бонгарда-Левина. – М., 1989.

История китайской философии. – М., 1989.

История философии в кратком изложении. Пер. с чеш. – М., 1991. – С. 3-65.

Лукиянов А.В. Становление философии на Востоке (Дрений Китай и Индия).

– М., 1989.

Радхакришнан С. Индийская философия. Т. 1-2. – М., 1993.

Степанец М. Восточная философия: Вводный курс. – М., 1997.

Томсон М. Восточная философия. – М., 2000.

Фэн Ю-лань. Краткая история китайской философии/ Пер. на рус. – СПб.,

1998.

Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її

меж. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К., 2006. – С. 20-35.

Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии. – М., 1981. – С. 27-103.

Чанышев А.Н. Начало философии. – М., 1982.

Чаттерджи С., Датта Д. Индийская философия/ Пер. с англ. – М., 1994.

3. Філософія Стародавньої Греції

1. Виникнення філософії у Стародавній Греції. Перші філософи (Фалес, Анаксимандр, Анаксимен і Геракліт). Особливості філософії та діалектики у ранній період.

2. Вчення елейців про буття (Парменід) і апорії Зенона. Піфагореїзм.

3. Онтологічні вчення ранньої античної філософії (Емпедокл, Анаксагор та ін.). Атомізм і вчення Демокріта про пізнання.

4. Софістика і Сократ. Значення Сократа у відстоюванні філософського мислення. Сократичні школи (кініки, кіренаїки, мегаріки).

5. Платон і його філософія ідей. Вчення про єдине, розум і душу; розуміння Блага і пізнання. Платонівський ідеал держави і розуміння справедливості. Академія Платона та її роль у розвитку філософії та науки.

6. Арістотель та його філософія. Арістотелівське вчення про матерію і форму і його відмінність від філософії Платона. Теоретична філософія Арістотеля (математика, фізика, метафізика) і практична філософія (етика і політика). Роль Арістотеля у створенні логіки та її суть і значення. Лікей Арістотеля та його школа (перипатетики). Поширення арістотелізму.

7. Філософія елліністично-римського періоду. Епікуреїзм, скептицизм і стоїцизм, їх засновники та загальна характеристика.

8. Неоплатонізм (Плотін, Ямвліх, Прокл) як остання велика школа та криза античної філософії. Загальна характеристика античної філософії.

Література:

а) навчальна

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 67-115.

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 72-125.

Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Пер. с итал. – СПб., 1994. – Т. 1. – С. 3-83, 95-218, 241-255.

Татаркевич В. Історія філософії. – Т. 1. – Львів, 1997. – С. 16-211.

Філософія: За заг. редакцією акад. В.Г. Кременя, проф. М.І. Горлача. – Вид. 3-є, перероб. та доп. – Х., 2004. – С. 30-96.

б) довідкова

УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.

Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.

Філософський словник. – 2-є вид., перер. і доп. – К., 1986.

Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.

Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.

в) додаткова

Асмус В.Ф. Античная философия. – 2-е изд. – М., 1976.

Богомоллов А.С. Античная философия. – М., 1985.

Боннар А. Греческая цивилизация/ Пер. с фр. – М., 1995.

Вундт В. Введение в философию. – М., 2001. – С. 78-121.

История философии в кратком изложении/ Пер. с чеш. – М., 1991. – С. 66-195.

Кондзьолка В.В. Історія середньовічної філософії. – Львів, 2001. – С. 3-49.

- Лосев А.Ф. История античной философии в конспективном изложении. – М., 1989.
- Мамардашвили М. Лекции по античной философии. – М., 2002.
- Рассел Б. Історія західної філософії/ Пер. з англ. – К., 1995. – С. 16-261.
- Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К., 2006. – С. 36-52.
- Целлер Э. Очерк истории греческой философии/ Пер. с нем. – М., 1996.
- Чанышев А.Н. Курс лекций по древней философии. – М., 1981.

4. Філософія середньовіччя

1. Середньовічна філософія і роль християнства. Теологія (апофатична і катафатична), її догмати і боротьба з ересями (гностицизмом, маніхейством та ін.). Патристика та її ставлення до античної філософії (неоплатонізму).
 - а) Апологетика (Оріген, Тертуліан) про Бога, Логос і світ, про співвідношення віри і знання.
 - б) Класична (грецька) патристика (каппадокійські отці Церкви) про тринитарне питання.
 - в) Західна (латинська) патристика (Августин Блаженний, Боецій та ін.) про Бога і світ, дискусії щодо волі та благодаті, щодо розуміння часу та ін.
2. Арабомовна філософія середніх віків та її ставлення до античної філософської думки (Аль-Кінді, Аль-Фарабі, Авіценна, Аверроес). Проблема сутності та існування. Аверроїзм про двоїсту істину і єдність розуму.
3. Схоластика та її загальна характеристика. Раціоналізація теології (І.Скот Еріугена, П'єр Абеляр та ін.) і роль філософії Платона і Арістотеля у західноєвропейській схоластиці. Проблема універсалій. Реалізм (І. Скот Еріугена, Ансельм Кентерберійський, Альберт Великий, Тома Аквінський) і номіналізм (І. Росцелін, В. Оккам, Микола з Отрекура, Жан Бурідан та ін.) як провідні напрямки середньовічної схоластики. Концептуалізм (В. Оккам).
4. Тома Аквінський – систематизатор середньовічної схоластики. Основи вчення про Бога, буття, людину і пізнання в томізмі. Особливості аристотелізму Альберта Великого та його вчення про істинну віру.
5. Теодицея і проблема співвідношення розуму і волі (І. Дунс Скот, В.Оккам та ін.). Середньовічна містика (М. Екгарт) про Бога і творення світу. Криза середньовічної ідеології та культури. Загальна характеристика філософії середньовіччя.

Література:

а) навчальна

- Кондзьолка В.В. Історія середньовічної філософії. – Львів, 2001. – С. 3-17, 50-309.
- Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 116-132.
- Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 126-145.
- Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней/ Пер. с итал. – Т. 2. – СПб., 1994. – С. 3-211.

Татаркевич В. Історія філософії. – Т. 1. – Львів, 1997. – С. 212-384.

б) довідкова

УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.

Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.

Філософський словник. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 1986.

Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.

Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.

в) додаткова

Вундт В. Введение в философию. – М., 2001. – С. 122-139.

Жильсон Э. Философия в средние века: Пер. с фр. – М., 2004.

История философии в кратком изложении/ Пер. с чеш. – М., 1991. – С. 196-287.

Каганець І.В. Пшениця без куколю: Христове Євангеліє без вставок і спотворень. – Тернопіль, 2006.

Коплстон Ф.Ч. История средневековой философии /Пер. с англ. – М., 1997.

Неретина С.С. Верующий разум. К истории средневековой философии. – Архангельск, 1995.

Петров М.К. Язык, знак, культура. – М., 1991.

Рассел Б. Історія західної філософії/ Пер. з англ. – К., 1995. – С. 262-413.

Соколов В.В. Средневековая философия. – М., 1979.

Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К., 2006. – С. 53-73.

Чанышев А.Н. Курс лекций по древней и средневековой философии. – М., 1991.

5. Філософія Відродження

1. Характерні риси епохи Відродження та їх відображення у філософії. Італійський гуманізм і проблема свободи волі (Л. Валла). Початок гуманізму в Італії (А. Данте, Ф. Петрарка). Ренесансний платонізм (М. Фіччіно, Піко дела Мірандола), аристотелізм (П. Помпонаці) та скептицизм (М.Монтень). Взаємозв'язок філософії та мистецтва (Л. да Вінчі).

2. Натурфілософія доби Відродження і розвиток природознавства (Л. да Вінчі, Парацельс, М. Копернік, Й. Кеплер, Г. Галілей, Б. Телезіо). Пантеїстична система Дж. Бруно. Діалектика Миколи Кузанського та її значення.

3. Реформація і контрреформація у Європі: філософсько-теологічний аспект (М. Лютер, Ж. Кальвін, Т. Мюнцер, Я. Беме та І. Лойола).

4. Ідеологія централізованої держави і теорія природного права (Н.Макіавеллі, Ж. Боден). Критика державного теократизму (Л. Валла) та ідеї соціальних утопістів (Т. Мор, Т. Кампанелла). Проблема становлення людської індивідуальності (Н. Макіавеллі, В. Шекспір). Загальна характеристика ренесансної філософії.

Література:

а) навчальна

Історія філософії: Підручник. – К., 2002. – С. 218-236.

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 133-146.

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 146-163.

Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней/ Пер. с итал. – СПб., 1994. – Т. 2. – С. 212-322.

Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней/ Пер. с итал. – СПб., 1996. – Т. 3. – С. 3-160.

Татаркевич В. Історія філософії. – Т. 2. – Львів, 1999. – С. 7-54.

б) довідкова

УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.

Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.

Філософський словник. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 1986.

Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.

Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.

в) додаткова

Виндельбанд В. История философии. – К., 1997. – С. 294-368.

Виндельбанд В. История новой философии в ее связи с общей культурой и отдельными науками. – Т. 1. От Возрождения до Просвещения. – М., 2000.

Вундт В. Введение в философию. – М., 2001. – С. 140-152.

Гусев В.І. Історія західноєвропейської філософії XV–XVII ст. – К., 1994.

История философии в кратком изложении/ Пер. с чеш. – М., 1991. – С. 288-344.

Лосев А.Ф. Эстетика Возрождения. – М., 1978.

Рассел Б. Історія західної філософії/ Пер. з англ. – К., 1995. – С. 414-440.

Соколов В.В. Европейская философия XV–XVII веков. – М., 1984.

Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К., 2006. – С. 74-84.

6. Філософія Нового часу (XVII – XIX ст.)

а). Філософія та наукова революція XVII ст.

1. Співвідношення філософії та науки у XVII – XIX ст. Наукова революція XVII ст. і створення механістичної картини світу (І. Ньютон).

2. Філософія Френсіса Бекона та її значення. Індуктивний метод, обґрунтування емпіризму та «ідоли» пізнання. Послідовники емпіризму Ф.Бекона (Т. Гоббс, Дж. Локк). Проблема суспільства і держави у Т. Гоббса. Вчення Дж. Локка про суспільство і сенсуалістична теорія пізнання. Вчення Д. Толанда про природу.

3. Філософія Рене Декарта та його внесок у розвиток природознавства, вчення про природу та субстанції. Вчення Р. Декарта про метод, проблема методологічного сумніву та інтуїції. Картезіанство і критика схоластики.

4. Філософія Б. Спінози про природу (проблема субстанції, атрибутів і модусів). Пантеїзм, раціоналізм Б. Спінози, етичні та соціологічні погляди. Філософія Г. Ляйбніца і вчення про монади (монадологія) та істинність.

5. Філософія Б. Паскаля та її значення. Проблема людини, суспільства, держави, моральні й правові вчення філософії XVII – початку XVIII століть.

Література:

а) навчальна

- Історія філософії: Підручник. – К., 2002. – С. 237-291.
Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 147-177.
Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 164-181.
Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Пер. с итал. – СПб., 1996. – Т. 3. – С. 161-344, 407-424.
Татаркевич В. Історія філософії. – Т. 2. – Львів, 1999. – С. 48-113.

б) довідкова

- УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.
Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.
Філософський словник. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 1986.
Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.
Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.

в) додаткова

- Виндельбанд В. История философии. – К., 1997. – С. 320-410.
Виндельбанд В. История новой философии в ее связи с общей культурой и отдельными науками. – Т. 1. От Возрождения до Просвещения. – М., 2000.
Вундт В. Введение в философию. – М., 2001. – С. 153-185.
Гусев В.І. Історія західноєвропейської філософії XV – XVII ст. – К., 1994.
История философии в кратком изложении/ Пер. с чеш. – М., 1991. – С. 345-406.
Нарский И.С. Западноевропейская философия XVII века. – М., 1974.
Рассел Б. Історія західної філософії/ Пер. з англ. – К., 1995. – С. 441-539.
Скратон Р. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. – К., 1998. – С. 33-88.
Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К., 2006. – С. 85-105.

б). Філософія Просвітництва (XVIII ст.)

1. Роль філософії та науки у європейському Просвітництві XVIII ст. Розвиток науки, природознавства та соціальних вчень доби Просвітництва. Значення французької енциклопедії у Просвітництві (Д. Дідро, Ж.Л. Д'Аламбер). Формування наукових товариств та їх значення.

2. Просвітництво у Франції, його антифеодальна і антитеологічна спрямованість. Соціально-політична теорія Ж.-Ж. Руссо та її значення. Основи парламентаризму і поділу влади у вченні Ш.Л. Монтеск'є. Проблема людини, її прав і свободи у філософії Ф. Вольтера, його деїзм і боротьба проти релігії та церкви.

3. Французький матеріалізм XVIII ст. та його основні представники (Ж.Ламетрі, К.А. Гельвецій, П. Гольбах та ін.). Основи моралі в К. Гельвеція і вчення про людський інтерес. Система природи П. Гольбаха та її значення для становлення атеїзму.

4. Суб'єктивний ідеалізм Д. Берклі та його спрямованість. Скептицизм Д.Г'юма та його спроби вдосконалити суб'єктивний ідеалізм Д.Берклі. Суспільно-політичні погляди Д.Берклі та Д. Г'юма.

5. Просвітництво у Німеччині (Х. Вольф, Г. Лессінг, Й. Гете) і розвиток романтизму (Ф. Шлегель). Історіософія Дж. Віко.

Література:

а) навчальна

Історія філософії: Підручник. – К., 2002. – С. 292-332.

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 178-193.

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 198-231.

Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней/ Пер. с итал. – СПб., 1996. – Т. 3. – С. 345-406, 425-608.

Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней/ Пер. с итал. – СПб., 1997. – Т. 4. – С. 3-30.

Татаркевич В. Історія філософії. – Т. 2. – Львів, 1999. – С. 114-202.

б) довідкова

УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.

Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.

Філософський словник. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 1986.

Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.

Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.

в) додаткова

Виндельбанд В. История философии. – К., 1997. – С. 369-445.

Виндельбанд В. История новой философии в ее связи с общей культурой и отдельными науками. – Т. 1. От Возрождения до Просвещения. – М., 2000.

Вундт В. Введение в философию. – М., 2001. – С. 186-195.

История философии в кратком изложении/ Пер. с чеш. – М., 1991. – С. 407-454.

Нарский И.С. Западноевропейская философия XVIII века. – М., 1973.

Рассел Б. Історія західної філософії/ Пер. з англ. . – К., 1995. – С. 540-583.

Скратон Р. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. – К., 1998. – С. 89-146.

Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К., 2006. – С. 106-110, 134-147.

в). Німецька класична філософія

1. Загальна характеристика німецької класичної філософії кінця XVIII – початку XIX ст. Становлення історико-філософських поглядів (Й. Гердер).

2. І.Кант – засновник німецької класичної філософії. Ідеї І. Канта "докритичного" періоду і перехід на позиції "критицизму". Априоризм і агностицизм у філософії І. Канта («Критика чистого розуму»); питання логіки і діалектики. Кантіанська етика та естетика («Критика практичного розуму» і «Критика здатності суджень»). Суспільно-політичні погляди

І.Канта; розуміння ним значення просвітництва.

3. Суб'єктивний ідеалізм філософії Й.Г. Фіхте, його вчення про пізнання світу. Соціально-політичні погляди Й.Г.Фіхте. Впливи Й.Г.Фіхте і Ф.В.Й. Шеллінга на становлення романтизму в мистецтві.

4. Філософія тотожності Ф.В.Й. Шеллінга як різновид об'єктивного ідеалізму, основи діалектики в його натурфілософії («Система трансцендентального ідеалізму»). Творча еволюція поглядів Ф.В.Й. Шеллінга, теософія і філософії свободи.

5. Г.В.Ф. Гегель – головний представник об'єктивного ідеалізму німецької класичної філософії. Тотожність мислення і буття у філософії Г.В.Ф. Гегеля; його логіка, філософія природи, філософія духу. Гегелівська філософія історії, погляди на суспільство і державу (філософія права). Гегелівська діалектика та її роль у розвитку світової філософії. Гегелівська естетика як філософія мистецтва.

6. Філософські ідеї Л. Фейєрбаха, критика ідеалізму та діалектики Г.В.Ф. Гегеля. Сутність антропологічного матеріалізму. Критика християнства і атеїзм. Соціально-політичні погляди Л.Фейєрбаха. Проблема людини, суспільства, держави, моралі та права в німецькій класичній філософії.

Література:

а) навчальна

Історія філософії: Підручник. – К., 2002. – С. 333-408.

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 170-175, 193-209.

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 198-231.

Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней/ Пер. с итал. – СПб., 1996. – Т. 3. – С. 627-668.

Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней/ Пер. с итал. – СПб., 1997. – Т. 4. – С. 31-116.

Татаркевич В. Історія філософії. – Т. 2. – Львів, 1999. – С. 203-298.

б) довідкова

УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.

Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.

Філософський словник. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 1986.

Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.

Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.

в) додаткова

Виндельбанд В. История философии. – К., 1997. – С. 445-524.

Виндельбанд В. История новой философии в ее связи с общей культурой и отдельными науками. – Т. 2. От Канта до Ницше. – М., 2000.

Вундт В. Введение в философию. – М., 2001. – С. 195-205.

Гулыга А.В. Немецкая классическая философия. – М., 1986.

История философии в кратком изложении/ Пер. с чеш. – М., 1991. – С. 455-563.

Коплстон Ф. От Фихте до Ницше / Пер. с англ. – М., 2004. – С. 22-285.

- Нарский И.С. Западноевропейская философия XIX века. – М., 1976.
Рассел Б. Історія західної філософії/ Пер. з англ. – К., 1995. – С. 584-620.
Скратон Р. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. – К., 1998. – С. 147-196.
Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К., 2006. – С. 111-133.

г). Марксистська філософія та її занепад

1. Гегелівська школа у філософії (старогегельянство і младогегельянство у Європі). Соціально-історичні передумови виникнення і формування філософії марксизму, його теоретичні та наукові витоки.
2. Основні філософські тези діалектичного та історичного матеріалізму в поглядах К. Маркса і Ф. Енгельса. Феномен «відчуження» і пропозиції К.Маркса щодо його подолання («присвоєння»).
3. Роль і місце марксизму в європейській філософії; вплив на європейську суспільно-політичну думку. „Більшовицький” етап марксистської філософії. Суть революційної теорії (В.І. Леніна, Й.В. Сталіна та ін.) та її практичні наслідки для СРСР.
4. Критика основ марксизму і більшовизму на сучасному етапі. Висновки з світової практики щодо здійснення комуністичних ідей та занепад марксизму в кінці XX ст. (К.Р. Поппер, Ф. Гаєк, Ф. Фукуяма та ін.).

Література:

а) навчальна

- Історія філософії: Підручник. – К., 2002. – С. 547-570.
Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 209-218.
Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 198-231.
Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней/ Пер. с итал. – СПб., 1997. – Т. 4. – С. 111-113, 117-136.
Татаркевич В. Історія філософії. – Т. 3. – Львів, 1999. – С. 53-69, 314-323.

б) довідкова

- УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.
Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.
Філософський словник. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 1986.
Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.
Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.

в) додаткова

- Коплстон Ф.Ч. От Фихте до Ницше /Пер. с англ. – М., 2004. – С. 346-378.
Оливер П. 101 ключевая идея: Философия/Пер. с англ. С.Орленко.– М., 2001.
Поппер К.Р. Відкрите суспільство та його вороги. – Т. 1-2. – К., 1994.
Рассел Б. Історія західної філософії/ Пер. з англ. – К., 1995. – С. 651-657.
Скратон Р. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. – К., 1998. – С. 213-246.
Фукуяма Ф. Конец истории и последний человек. – М., 2007.

Хайек Ф.А. Дорога к рабству. – Л., 1983.

Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К., 2006. – С. 158-165.

7. Сучасна філософія (XIX – XXI ст.)

а). Позитивістська філософія (позитивізм)

1. Загальна характеристика сучасної філософії та її структура. Криза у філософії та науці середини XIX ст., її передумови і наслідки. Виникнення позитивізму та його еволюція. Французький позитивізм (О.Конт): співвідношення філософії та науки, "позитивна" наука і прагнення до розриву з метафізичною традицією. Англійський позитивізм (Д. Міл, Г. Спенсер).

2. Другий позитивізм. "Криза у фізиці" та емпіріокритицизм. Е. Мах про "комплекси відчуттів" (махізм), Р. Авенаріус про досвід і "принципову координацію", проблема психофізичного паралелізму та принцип "економії мислення". "Емпіріомонізм" О.О. Богданова і соціально організований досвід. Енергетизм В.Ф. Оствальда та ідея про "зникнення" матерії.

3. Третій позитивізм. Виникнення і розвиток неопозитивізму. Львівсько-Варшавська школа (20-40 рр. XX ст.) і розробка некласичних логік (К.Твардовський, Я. Лукасевич, Т. Котарбінський та ін.). Віденський гурток і логічний позитивізм (30-40 рр.; М. Шлік, О. Нейрат, Ф. Кауфман, К. Гедель, Р. Карнап).

4. Аналітична філософія др. пол. XX ст. Вирішення проблем лінгвістичного і логічного аналізу мови і математична логіка. Лінгвістична філософія 40-х рр. (Дж.Е. Мур, Л. Вітгенштайн, Дж. Райл, Дж. Вісдом, Дж.Остін, П. Стросон та ін). Оксфордська і кембріджська школи про аналіз мов, про "конструювання світу". Логічний емпіризм (30–40 рр. Р. Карнап, К.Гемпель) про нездійсненність "радикального редукаціонізму". Філософія логічного аналізу (50-70 рр.) про логічні, логіко-лінгвістичні, семіотичні проблеми науки (Б. Рассел та ін.).

5. Четвертий позитивізм: постпозитивізм (60-80 рр.) про розвиток наукового знання і орієнтацію на історію науки (К. Поппер, Т.Кун, І.Лакатос, П. Фейєрабенд та ін.). Розвиток науки в сучасному світі (В. Селларс та ін.)

Література:

а) навчальна

Воронкова В.Г. Філософія: Навч. посіб. – К., 2004. – С. 289-316, 251-268.

Історія філософії: Підручник. – К., 2002. – С. 409-431, 493-541.

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 227-232, 275-286.

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 258-273.

Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней/ Пер. с итал. – СПб., 1997. – Т. 4. – С. 189-224, 247-256, 453-488.

Татаркевич В. Історія філософії. – Т. 3. – Л., 1999. – С. 5-47, 84-158, 323-342, 404-420.

б) довідкова

- Современная западная философия. Словарь. – М., 1991.
- УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.
- Філософський словник. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 1986.
- Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.
- Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.
- в) додаткова*
- Буржуазна філософія кануна и начала империализма. Учеб. пособ. – М., 1977.
- Жаров Л.В., Золотухина Е.В., Кохановский В.П. и др. Современная философия: Словарь и хрестоматия. – Ростов-на-Дону, 1997.
- Коплстон Ф.Ч. От Фихте до Ницше /Пер. с англ. – М., 2004.
- Мареев С.Н., Мареева Е.В., Арсланов В.Г. Философия XX века (истоки и итоги). – М., 2001.
- Рассел Б. История западной философии/ Пер. з англ. – К., 1995. – С. 689-695.
- Рюс Ж. Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки/ Пер. з фр. – К., 1998.
- Скратон Р. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. – К., 1998. – С. 297-312.
- Філософія: Світ людини. Курс лк.: Навч. Посібник / В.Г. Табачковський, М.О. Булатов, Н.В. Хамітов та ін. – К., 2003.

б). Ірраціоналістська філософія (ірраціоналізм)

1. Криза класичної філософії сер. ХІХ ст. та спроба її подолання. Роль А.Шопенгауера і С. К'єркегора у зародженні сучасних філософських ідей. "Філософія життя" (Ф. Ніцше, В. Дільтей, Г. Зіммель, О. Шпенглер, М.Вебер та ін.) про цілісну культурно-історичну реальність. Трактатування категорії "життя" і відмінність філософського та наукового підходів.

2. Персоналізм (М. Бердяєв, Б.П. Боун, Дж. Ройс, Е. Муньє, Ж. Лакруа, П.Рікьор та ін.) про особистість, її творчість і свободу. Філософська антропологія як вчення про людське буття і культурно-історичне життя людини (М. Шелер, Г. Плеснер, А. Гелен та ін.).

3. Прагматизм (Ч. Пірс, В. Джеймс, Дж. Дьюї) про практичне призначення філософії, розуміння істини як функції способу її встановлення і перевірки, а досвіду як "потoku свідомості". Еволюція прагматизму в інструменталізм (Дж. Дьюї) і деструктивізм (Р. Рорті).

4. Фройдизм і неофройдизм про структуру людської свідомості (З.Фройд, А. Адлер, К.Г. Юнг, О. Ранк, Е.Фромм, К. Хорні, Г. Салліван, В. Райх, Г.Маркузе). Вплив фройдизму та неофройдизму на розвиток гуманітарного знання.

5. Феноменологія (Е. Гуссерль, М. Гайдеггер) про інтенціональність свідомості, про ноєзис і ноєму як моменти пізнання, про редукцію і структуру "чистої свідомості". Трансцендентальне «Ego» та інтерсуб'єктивність світів як початок філософії (неокартезіанство). Інтуїтивізм (кін. ХІХ – поч. ХХ ст.) про пізнання сутності, про світ як

"безперервну еволюцію" (А. Бергсон, М. Лосський та ін.). "Лірична" інтуїція (Б. Кроче) та її значення. Інтуїтивістський формалізм в етиці.

б. Екзистенціалізм (філософія існування) про свободу і сенс життя людини (М. Гайдеггер, К.Ясперс, Г. Марсель, А. Камю, Ж.-П.Сартр, М.Бубер, М.О. Бердяев та ін.). Поняття "екзистенції" як активності та процесу творення, "граничні стани" особистості та драматизм утвердження свободи людини. Вплив екзистенціалізму на розвиток літератури і мистецтва.

Література:

а) навчальна

Воронкова В.Г. Філософія: Навчальний посіб. – К., 2004. – С. 7-188, 213-232, 269-288.

Історія філософії: Підручник. – К., 2002. – С. 451-492, 542-547, 571-671.

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 219-226, 233-265, 293-324.

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 274-331.

Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней/ Пер. с итал. – СПб., 1997. – Т. 4. – С. 137-165, 265-452, 489-507, 616-626.

Современная западная философия. – Минск, 2000. – С. 48-166, 223-248.

Татаркевич В. Історія філософії. – Т. 3. – Львів, 1999. – С. 62-83, 168-272, 421-432.

б) довідкова

Современная западная философия. Словарь. – М., 1991.

УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.

Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.

Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.

Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.

Філософський словник. – 2-е вид., перероб. і доп. – К., 1986.

в) додаткова

Буржуазна філософія кануна и начала империализма. Учеб. пособ. – М., 1977.

Виндельбанд В. История новой философии в ее связи с общей культурой и отдельными науками. – Т. 2. От Канта до Ницше. – М., 2000.

Жаров Л.В., Золотухина Е.В., Кохановский В.П. и др. Современная философия: Словарь и хрестоматия. – Ростов-на-Дону, 1997.

Коплстон Ф.Ч. От Фихте до Ницше /Пер. с англ. – М., 2004. – С. 300-332, 378-396, 436-468.

Оливер П. 101 ключевая идея: Философия/Пер. с англ. С.Орленко.– М., 2001.

Рассел Б. Історія західної філософії/ Пер. з англ. – К., 1995. – С. 621-650, 658-688.

Рюс Ж. Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки/ Пер. з фр. – К., 1998.

Скратон Р. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. – К., 1998. – С. 197-212, 279-296.

Філософія: Світ людини. Курс лк.: Навч. Посібник / В.Г. Табачковський,

М.О. Булатов, Н.В. Хамітов та ін. – К., 2003.
Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К., 2006. – С. 166-179, 202-236.

в). Раціоналістична філософія (некласичний раціоналізм)

1. Криза класичного раціоналізму і особливості некласичного (посткласичного) раціоналізму сучасної філософії. Становлення некласичного раціоналізму: неокантіанство (О. Лібман, Ф. Ланге, Г.Челпанов, О.Введенський). Марбурзька школа неокантіанства (Г.Коген, П.Наторп, Е.Кассіерер та ін.) про "річ в собі" як межу людського пізнання. Баденська школа, фрайбурзька школа неокантіанства (В.Віндельбанд, Г.Ріккерт) про відсутність закономірностей у розвитку суспільства і неможливість передбачень історії.

2. Неогегельянство про вдосконалення діалектики (Дж. Стірлінг, Ф.Бредлі, Б. Бозанкет), про методологію історії (Г. Глокнер, Р.Дж. Коллінгвуд), про концепцію держави і громадянське суспільство (Б. Кроче, Д. Джентіле). Франкфуртська школа про шляхи розвитку і проблеми громадянського суспільства (М. Хоркхаймер, Ю. Габермас, Т. Адорно, Г.Маркузе).

3. Неораціоналізм про науку і становлення логіки наукового дослідження. Формування філософії науки і розвиток наукової методології. Логіцизм та зв'язок логіки і математики (Г. Фреге, Б. Рассел, А. Вайтгед та ін., 20-ті рр. ХХ ст.). Філософія науки (50-60-ті рр.) про трансформації структур науки і природознавства, про зміну парадигм, науково-дослідних програм, стандартів розуміння та ін. (Т. Кун, І.Лакатос, С. Тулмін, П.Фейерабенд).

4. Філософська герменевтика про тлумачення культурно-історичних явищ, про пояснення і розуміння (В. Дільтей, Е.Ротхаккер, О. Больнов, Е.Бетті, Х. Гадамер, Ю. Габермас, А. Агрель, П. Рікбор).

5. Сучасні загальнонаукові методології: загальна теорія систем (Л.Берталанфі, О. Богданов) і системний підхід (системний аналіз) у сучасній науці; структуралізм (Л.Леві-Брюль, К. Леві-Строс, М. Фуко та ін.), постструктуралізм (Ж. Дерріда) і шизоаналіз (Ж.Делез, Ф. Гваттарі); синергетика (І. Пригожин, Г. Хакен та ін.) як методології сучасного наукового пізнання.

Література:

а) навчальна

Воронкова В.Г. Філософія: Навчальний посіб. – К., 2004. – С. 189-212, 233-268.

Історія філософії: Підручник. – К., 2002. – С. 432-450, 627-671.

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 266-275, 287-324.

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 332-393.

Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней/ Пер. с итал. – СПб., 1997. – Т. 4. – С. 225-264, 278-313, 331-354, 423-452, 559-580, 627-700.

Татаркевич В. Історія філософії. – Т. 3. – Львів, 1999. – С. 98-144, 273-313, 389-403.

б) довідкова

Современная западная философия. Словарь. – М., 1991.

УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.

Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.

Філософський словник. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 1986.

Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.

Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.

в) додаткова

Буржуазна філософія кануна и начала империализма. Учеб. пособ. – М., 1977.

Гайденко П.П. Научная рациональность и философский разум. – М., 2003.

Жаров Л.В., Золотухина Е.В., Кохановский В.П. и др. Современная философия: Словарь и хрестоматия. – Ростов-на-Дону, 1997.

Коплстон Ф.Ч. От Фихте до Ницше /Пер. с англ. – М., 2004. – С. 406-420.

Рассел Б. Історія західної філософії/ Пер. з англ. – К., 1995. – С. 689-695.

Рюс Ж. Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки/ Пер. з фр. – К., 1998. – С. 260-370.

Скратон Р. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна / Пер. з англ. – К., 1998. – С. 263-278.

Філософія: Світ людини. Курс лк.: Навч. Посібник / В.Г. Табачковський, М.О. Булатов, Н.В. Хамітов та ін. – К., 2003.

г). Релігійна філософія

1. Неотомізм і проблема співвідношення віри і знання у некласичній науці (Ж. Марітен, Е. Жільсон, Ю.М. Бохенський, Й. де Фріз).

2. Релігійний персоналізм про людську сутність (Б.П. Боун, В. Хокінс, Е.Брайтмен, Е. Муньє, Ж. Лакруа, М. Бердяєв, Л. Шестов). Протестантський персоналізм про комунікативну теорію особистості.

3. Теософія (О. Блаватська) і антропософія (Р. Штайнер), тейярдизм (П.Тейяр де Шарден) і релігійний екзистенціалізм (К. Ясперс, Г. Марсель, М. Бубер) про потреби духовного відродження людини.

4. Філософські проблеми та їх значення у розвитку суспільства на сучасному етапі (модернізм і постмодернізм). «Криза духовності» і футурологічні перспективи філософії.

Література:

а) навчальна

Воронкова В.Г. Філософія: Навчальний посіб. – К., 2004. – С. 317-336.

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 248-265.

- Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 374-331.
- Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней/ Пер. с итал. – СПб., 1997. – Т. 4. – С. 384-386, 397-422, 489-526, 769-774.
- Татаркевич В. Історія філософії. – Т. 3. – Львів, 1999. – С. 289-296, 397-459.
- б) довідкова*
- Современная западная философия. Словарь. – М., 1991.
- УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.
- Філософський словник. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 1986.
- Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.
- Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.
- в) додаткова*
- Блаватская Е.П. Тайная доктрина: Синтез науки, религии и философии. – В 4-х т. – Донецк, 1999.
- Губман Б.А. Современная католическая философия: человек и история. – М., 1988.
- Жаров Л.В., Золотухина Е.В., Кохановский В.П. и др. Современная философия: Словарь и хрестоматия. – Ростов-на-Дону, 1997.
- Рассел Б. Історія західної філософії/ Пер. з англ. – К., 1995. – С. 689-695.
- Рюс Ж. Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки/ Пер. з фр. – К., 1998. – С. 596-629.
- Філософія: Світ людини. Курс лк.: Навч. Посібник / В.Г. Табачковський, М.О. Булатов, Н.В. Хамітов та ін. – К., 2003.
- Чопра Д. Тайна Тайн: Путешествие души в поисках Бога/ Пер. с англ. – М., 2009.

8. Філософія в Україні до поч. ХХ ст.

1. Міфопоетична свідомість давнього слов'янства. Взаємозв'язок киеворуської духовності з візантійським християнським світоглядом. Роль християнства на становлення філософської думки (Клімент Смолятич, Кирило Туровський та ін.). Поняття філософії у киеворуській культурі та її проблематика (онтологічні, натурфілософські, гносеологічні, етичні та антропологічні погляди). Особливості "софійного" знання.

2. Гуманістичні та реформаційні ідеї у філософській думці України XV – XVI ст.: агіографія, український неоплатонізм, полемісти. Передренсансні ідеї у філософській культурі цієї доби. Проблеми духовного самовдосконалення в агіографічній літературі. Ідеї неоплатонізму, ісихазм та ареопагітизм в українській культурі (Ю.Дрогобич, П.Русин, Ст.Оріховський). Братські школи та їх культурно-історичне значення. Острозький культурно-освітній центр та його значення у полеміці проти католицизму (В. Суразький, брати Зизанії, Г. Смотрицький, Х. Філалет та ін.).

3. Філософія України доби Бароко та її особливості. Києво-Могилянська академія (КМА) та її значення у розвитку філософської культури в Україні. Розуміння філософії – натурфілософії, гносеології, логіки, антропології та

історії – професорами КМА (П. Могила, С. Яворський, Ф.Прокопович, І.Гізель, Й. Кононович-Горбацький, Г.Щербацький, Л.Баранович, Е.Славинецький, Г. Кониський та ін.).

4. Класична доба української філософії. Г. Сковорода – засновник української класичної філософії. Вихідні принципи та особливості стилю мислення у філософії Г. Сковороди. Вчення про самопізнання. Філософія серця і розуміння щастя.

5. Філософія Просвітництва і романтизму в Україні XIX ст. (загальна характеристика). Поширення просвітницьких ідей в Україні (Я. Козельський, П. Лодій, І. Шад). Світогляд М. Гоголя та його значення для філософської думки України.

6. Київська релігійна філософія. Поширення ідей І. Канта (І.Скворцов), Ф.В.Й. Шеллінга (П. Авсенєв, Й. Міхневич), Г.В.Ф. Гегеля (О. Новицький, С.Гогоцький) в київській школі. П. Юркевич і значення його творчості. Основні ідеї філософії П. Юркевича: дух і свідомість, вчення про ідею, пізнання світу і філософія серця (кардіоцентризм).

7. Філософія української ідеї у контексті європейської культури XIX ст. Філософські ідеї у діячів Кирило-Мефодіївського товариства (М.Максимович, М. Костомаров, П. Куліш, Т. Шевченко). Громадівський рух в Україні. Філософське осмислення мови (О. Потебня). Соціальна філософія та історіософія (М. Драгоманов, М. Міхновський). Філософське значення творчості І.Я.Франка. Філософський зміст мистецької спадщини Лесі Українки.

8. Розвиток академічної філософії в Україні кінця XIX та на початку XX ст. та її загальні тенденції. Позитивізм (В. Лесевич), філософія «панпсихізму» (О.Козлов), «синехологічний спиритуалізм» (О. Гіляров), неокантіанство (Г.Челпанов), «монодуалізм» (М. Грот), психологізація детермінізму в філософії (В. Зеньківський), релігійно-теїстична філософія (П. Ліницький, П.Кудрявцев).

9. Російська філософська думка срібного століття (В.Соловйов, Е.Трубецькій, С. Трубецькій, П. Флоренський, С. Булгаков та ін.) та її вплив на українське культурне життя. О.Ф. Лосєв і його дослідження античної філософії та культури.

Література:

а) навчальна

Горський В.С. Історія української філософії. – 4-е доп. вид. – К., 2001. – С. 5-283.

Історія філософії: Підручник. – К., 2002. – С. 672-771.

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 325-357.

Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 394-469.

б) довідкова

Історія філософії на Україні. – у 3 т. – Т. 1-2. – К., 1987.

УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.

Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.
Філософський словник. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 1986.
Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.
Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.

в) додаткова

Бондар С.В., Кралюк П.М. Біля витоків української мудрості: філософська та релігійна думка народів Північного Причорномор'я VII ст. до н.е. – II ст. н.е. – К., 2009.
Огородник І.В., Русин М.Ю. Українська філософія в іменах. – К., 1997.
Поляков В.Г. Душа українського світу. – Луцьк, 2010.
Попович М.В. Мироззрение древних славян. – К., 1985.
Сковорода Г.С. Повне збір. творів: У 2 т. – К., 1973.
Сковорода Г. Твори. У 2 т. – К., 1994.
Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К., 2006. – С. 166-179, 202-236.
Чижевський Д. Філософські твори: у 4-х тт. – К., 2005.
Юркевич П. Вибране. – К., 1993.
Юркевич П. З рукописної спадщини. – К., 1999. Юркевич П.Д. Философские произведения. – М., 1990.

9. Українська філософія ХХ – ХХІ ст.

1. Соціально-економічні умови та духовна ситуація в Україні у перші десятиліття ХХ ст. Філософія культури і права (Б.О. Кістяківський). Історіософія (М. Грушевський) і вчення про ноосферу В. Вернадського. Екзистенціально-романтична філософська хвиля поч. ХХ ст. та філософія київського кола (М. Бердяєв, Л. Шестов та ін.).

2. Філософське життя в Радянській Україні 20-30-х років. М. Хвильовий та дискусія з питань національної культури ("розстріляне відродження"). Філософська дискусія «механістів» і «діалектиків» 30-х років. Технократичні тенденції в духовній сфері та розробка філософських проблем (С.Семковський, В. Юринец, В.Ф. Асмус, Р. Левік та ін.).

3. Філософія в Україні 60-80-х років. Філософія українських "шістдесятників" ("друге відродження") та їх діяльність по гуманізації філософії (П. Копнін, О.І. Яценко та ін.). "Офіційна" та "неофіційна" філософії. Розробка логіки наукового дослідження (П. Копнін, М. Попович та ін.).

4. Розробка філософських проблем представниками української діаспори. Розробка філософії української ідеї за межами України. Філософські підстави інтегрального націоналізму (Д. Донцов, Ю. Липа, М. Сціборський). Історіософія, соціально-політична філософія (В. Липинський, І.Лисяк-Рудницький). Проблеми історії філософії та національного характеру (Д.Чижевський, І. Мірчук, В. Олексюк, О. Кульчицький, М. Шлемкевич). Філософія культури і релігієзнавство (І. Огієнко, Д. Чижевський).

5. Значення української філософії для розбудови громадянського суспільства, правової держави і розв'язання глобалізаційних проблем сучасного світу.

Література:

а) навчальна

- Горський В.С. Історія української філософії. – 4-е доп. вид. – К., 2001. – С. 284-366.
- Історія філософії: Підручник. – К., 2002. – С. 672-771.
- Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум. – К., 2006. – С. 325-357.
- Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції. – К., 2005. – С. 394-469.

б) довідкова

- Історія філософії на Україні. – у 3 т. – Т. 1-2. – К., 1987.
- УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія. – К., 1999.
- Філософський енциклопедичний словник. – К., 2002.
- Філософський словник. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 1986.
- Философский энциклопедический словарь. – 2-е изд. – М., 1989.
- Философская энциклопедия. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.

в) додаткова

- Каганець І.В. Пшениця без куколю: Христове Євангеліє без вставок і спотворень. – Тернопіль, 2006.
- Колісник О.П. Духовний саморозвиток української нації. – Ужгород, 2012.
- Копнин П.В. Диалектика как логика и теория познания. – М., 1973.
- Копнин П.В. Диалектика, логика, наука. – М., 1973.
- Копнин П.В. Гносеологические и логические основы науки. – М., 1974.
- Огородник І.В., Русин М.Ю. Українська філософія в іменах. – К., 1997.
- Огородник І.В., Огородник В.В., Русин М.Ю., Диденко В.Ф. Философская мысль восточных славян. Библиографический словарь. – К., 1999.
- Табачковський В.Г. В пошуках невтраченого часу. – К., 2003.
- Філософський факультет (документи та матеріали). – К., 2004.

6. ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Самостійне опрацювання матеріалу передбачає звернення до списку тієї літератури, яка вказана після відповідної теми у розділі «6. Темі і плани семінарських занять». З метою перевірки свого рівня опрацювання відповідної теми нижче наводяться питання для самоконтролю. Зазначені питання також можуть бути використані викладачем як дидактичний матеріал для організації та проведення модульного, поточного або й підсумкового контролю.

1. Філософія, її проблематика і значення

1. Філософія та її предмет.
2. Методи філософії.
3. Основні та спеціальні розділи філософії.
4. „Софійний” спосіб філософствування.
5. „Епістемний” спосіб філософствування.
6. Що таке світогляд?
7. Які особливості західного типу філософії?
8. Які особливості східного типу філософії?
9. Що таке міф і його особливості?
10. Що таке релігія та її особливості?
11. Які юридичні передумови виникнення філософії?
12. Які економічні передумови виникнення філософії?
13. Які політичні передумови виникнення філософії?
14. Які наукові передумови виникнення філософії?
15. Які мистецькі передумови виникнення філософії?
16. Дати періодизацію історії філософії.
17. Соціальна спрямованість філософського знання.
18. Тлумачення слова «філософія».
19. Світоглядна функція філософії.
20. Методологічна функція філософії.

2. Філософія Стародавнього Сходу

1. Історико-культурні передумови виникнення давньоіндійської філософії.
2. Історико-культурні передумови виникнення давньокитайської філософії.
3. Відмінності східної філософії від західної.
4. Особливості давньоіндійської філософської парадигми.
5. Особливості давньокитайської філософської парадигми.
6. Що таке Веди?
7. Що таке Упанішади?
8. Буддизм як релігійно-філософське вчення.
9. Джайнізм та його філософські засади.
10. Санкх'я.
11. Йога.

12. Ньяя.
13. Вайшешика.
14. Міманса.
15. Веданта.
16. Чарвака-локаята.
17. Конфуціанство.
18. Моїзм.
19. Даосизм.
20. Легізм.

3. Філософія Стародавньої Греції

1. Які стихії обирали за основу космосу перші філософи?
2. У чому особливості діалектики Геракліта?
3. Як розуміли буття Парменід та інші елейці?
4. Як розумів космос Піфагор?
5. Як розумів буття Емпедокл?
6. Як розумів природу Анаксагор?
7. Основні принципи атомізму Демокріта.
8. Яка відмінність Сократа від софістів?
9. Вчення Платона про ідеї.
10. Як розумів благо і пізнання Платон?
11. Як розумів ідеал держави і справедливості Платон?
12. У чому відмінності філософії Арістотеля від Платона?
13. Як розумів добродетельність Арістотель?
14. Вчення Арістотеля про матерію і форму.
15. Яка роль Арістотеля у розробці логіки?
16. В чому суть епікуреїзму?
17. В чому суть стоїцизму?
18. В чому суть скептицизму?
19. В чому суть неоплатонізму?
20. Загальна характеристика античної філософії.

4. Філософія середньовіччя

1. Теоцентризм і розуміння абсолюту.
2. Християнство і його роль у середні віки.
3. Теологія та її апофатична і катафатична версії.
4. Гностицизм і ставлення до нього християнства.
5. Патристика та її особливості.
6. Хто такі апологети?
7. Основні ідеї августиніанства.
8. Тринитарна проблема та її розв'язок патристикою.
9. Основні ідеї аверроїзму.
10. Як співвідносилися віра і розум в середньовіччі?
11. Схоластика та її особливості.
12. Проблема універсалій та її розв'язки.

13. Проблема сутності та існування та її розв'язок.
14. Доведення буття Божого в схоластиці.
15. Суть теодицеї та її розв'язок.
16. Основні ідеї томізму.
17. Проблема співвідношення волі та розуму та її розв'язки.
18. Основні ідеї І. Дунса Скота (скотизм).
19. Середньовічний містицизм і його значення.
20. Принцип економії мислення В. Оккама.

5. Філософія Відродження

1. Характерні риси доби Відродження.
2. Гуманізм Відродження та його значення.
3. Особливості ренесансного неоплатонізму М. Фіччіно.
4. Основні риси скептицизму М. Монтеня.
5. Гуманістичне розуміння людини в Д. Піко делла Мірандоли.
6. Основи філософії Лоренцо Валли.
7. Вчення про Бога і природу в Якоба Бьоме.
8. Особливості аристотелізму П. Помпонацці.
9. Критика офіційної доктрини католицизму М. Лютером.
10. Реформаційні ідеї Ж. Кальвіна.
11. Уявлення про пізнання Леонардо да Вінчі.
12. Роль Г. Галілея у розвитку ренесансного природознавства.
13. Особливості філософії природи в Парацельса.
14. Здобутки астрономічної науки доби Відродження.
15. Вчення про світ Дж. Бруно.
16. Особливості діалектики Миколи Кузанського.
17. Філософія політики Ж. Бодена.
18. Філософія становлення національної держави Н. Макіавеллі.
19. Розуміння людської індивідуальності у добу Відродження.
20. Особливості ренесансного утопізму.

6. Філософія Нового часу (XVII – XIX ст.)

а). Філософія та наукова революція XVII ст.

1. Співвідношення філософії та науки у XVII – XIX ст.
2. Роль І. Ньютона у створенні механістичної картини світу.
3. Філософська програма Френсіса Бекона.
4. Сенсуалізм XVII ст.
5. Пантеїзм XVII ст.
6. Розуміння субстанції Р. Декартом.
7. Розуміння субстанції Г. Ляйбніцем.
8. Розуміння субстанції Б. Спінозою.
9. Емпіризм XVII ст.
10. Раціоналізм XVII ст.
11. Ірраціоналізм XVII ст.
12. Метафізичні принципи Р. Декарта.

13. Роль Р. Декарта у розвитку науки XVII ст..
14. Основи філософії Т. Гоббса.
15. Основи філософії Дж. Локка.
16. Розуміння людини у філософії XVII ст.
17. Ідеї природного права XVII ст. (Г. Гроцій).
18. Відношення наукового знання і релігійної віри XVII ст.
19. Філософській лібералізм XVII ст. (Дж. Локк).
20. Основні засади новочасного навчання і виховання.

б). Філософія Просвітництва (XVIII ст.)

1. Культурно-історичні умови Просвітництва XVIII ст.
2. Роль французьких енциклопедистів у розробці ідей Просвітництва.
3. Роль Д. Дідро у виданні французької енциклопедії XVIII ст.
4. Роль науки, розуму в добу Просвітництва.
5. Роль наукових товариств у добу Просвітництва.
6. Проблема людини у філософії XVIII ст.
7. Роль свободи людини у філософії XVIII ст. (Ф. Вольтер).
8. Розуміння людини К. Гельвецієм.
9. Розуміння природи П. Гольбахом.
10. Ставлення до релігії у філософії XVIII ст.
11. Французький матеріалізм XVIII ст. (Ж. Ламетрі).
12. Основи розуміння суспільства у філософії XVIII ст. (Ш. Монтеск'є).
13. Основи розуміння суспільства у філософії XVIII ст. (Ж.-Ж. Руссо).
14. Історіософія Д. Віко.
15. Філософія історії XVIII ст. (Ф. Вольтер).
16. Суб'єктивний ідеалізм XVIII ст. (Дж. Берклі).
17. Скептицизм у філософії XVIII ст. (Д. Г'юм).
18. Філософія німецького просвітництва XVIII ст. (Х. Вольф).
19. Естетика німецького просвітництва XVIII ст.
20. Становлення романтизму в Німеччині XVIII ст. (Ф. Шлегель).

в). Німецька класична філософія

1. Суть гносеологічного перевороту І.Канта у філософії.
2. Кантівська теорія суджень.
3. Які основні ідеї Канта у докритичний період творчості?
4. Яка проблематика Канта у «Критиці чистого розуму»?
5. Які постулати визнає Кант у практичному розумі?
6. Як Кант розв'язує метафізичні проблеми практичного розуму?
7. Які проблеми досліджує Кант у «Критиці здатності судження»?
8. У чому сутність кантіанства?
9. Як можливе перетворення філософії у науку за Й. Фіхте?
10. Як розумів трансцендентальну філософію Ф. Шеллінг?

11. Як можлива свобода за Й. Фіхте?
12. Як трактував філософію тотожності Ф. Шеллінг?
13. У чому полягає концептуальна суть романтизму?
14. Основні принципи гегелівської діалектики?
15. В чому суть гегелівського закону міри?
16. В чому суть гегелівського закону суперечності?
17. В чому суть гегелівського закону синтези?
18. Що є основою гегелівською системи філософії?
19. Сутність антропологічного матеріалізму Л. Фейєрбаха.
20. Загальна характеристика німецької класичної філософії.

г). Марксистська філософія та її занепад

1. Суспільно-політичні передумови виникнення вчення К. Маркса.
2. Теоретичні джерела філософських поглядів К. Маркса.
3. Основні засади філософії К. Маркса (марксизму).
4. Суспільно-політичні погляди К. Маркса і Ф. Енгельса.
5. Вплив марксизму на європейську суспільно-політичну думку XIX ст.
6. Розуміння філософії у марксизмі.
7. Марксистське розуміння історії.
8. Що таке формаційний підхід до історії суспільства?
9. Як співвідносяться між собою базис і надбудова суспільства?
10. Які пророцтва висунув К. Маркс та яка їх доля?
11. Як поширювався марксизм у Російській імперії?
12. Суть революційної теорії В.І. Леніна та її наслідки.
13. Канонізація марксистсько-ленінської філософії у СРСР.
14. Критика марксизму в XX ст. (К. Поппер).
15. Висновки з світової практики щодо здійснення комуністичних ідей.

7. Сучасна філософія (XIX – XXI ст.)

а). Позитивістська філософія (позитивізм)

1. Загальна характеристика сучасної філософії.
2. Структура сучасної філософії.
3. Суть кризи у філософії та науці середини XIX ст.
4. Що таке позитивізм, як він еволюціонував?
5. Позитивізм О. Конта.
6. Позитивізм Г. Спенсера.
7. Що таке емпіріокритицизм?
8. Що таке махізм?
9. Що таке енергетизм?
10. Що таке емпіріомонізм О. Богданова.
11. Філософська позиція К. Твардовського.
12. Філософська позиція Р. Карнапа.

13. Проблематика досліджень Львівсько-Варшавської школи.
14. Чому виник неопозитивізм.
15. Проблематика досліджень Віденського гуртка.
16. Філософська позиція Дж. Е. Мура.
17. Що таке аналітична філософія?
18. Проблематика лінгвістичної філософії.
19. Проблематика філософії логічного аналізу.
20. Що таке постпозитивізм і його проблематика?

б). Ірраціоналістська філософія (ірраціоналізм)

1. Основи філософії А. Шопенгауера.
2. Екзистенціальна діалектика С. К'єркегора.
3. Проблематика філософії життя.
4. Основи філософії Ф. Ніцше.
5. Розуміння культури і цивілізації в О. Шпенглера.
6. Що таке персоналізм?
7. Розуміння особистості Е. Муньє.
8. Розуміння особистості П. Рік'єром.
9. Що таке філософська антропологія?
10. Що таке прагматизм?
11. Структура свідомості за З. Фройдом.
12. Нові особливості свідомості, відкриті А. Адлером і К. Юнгом.
13. Інтуїтивізм як філософська позиція.
14. Феноменологія про пізнання світу.
15. Інтуїтивізм М. Лосського.
16. Інтуїтивізм А. Бергсона.
17. Основна проблематика екзистенціальної філософії.
18. Екзистенціалізм А. Камю.
19. Екзистенціалізм Ж.-П. Сартра.
20. Екзистенціалізм Г. Марселя.

в). Раціоналістична філософія (некласичний раціоналізм)

1. Особливості посткласичного раціоналізму сучасної філософії.
2. Неокантіанство про пізнання світу.
3. Характеристика марбурзької школи.
4. Характеристика баденської школи, фрайбурзької школи.
5. Характеристика англійського неогегельянства.
6. Характеристика німецького неогегельянства.
7. Характеристика італійського неогегельянства.
8. Проблематика франкфуртської школи.
9. Неораціоналізм про критерії науковості.

10. Що таке верифікація?
11. Що таке фальсифікація?
12. Що таке конвенціоналізм?
13. Що таке логіцизм?
14. Що таке філософія науки?
15. Що таке філософська герменевтика?
16. Що таке загальна теорія систем.
17. Що таке системний підхід?
18. Що таке структуралізм?
19. Що таке постструктуралізм?
20. Що таке синергетика?

г). Релігійна філософія

1. Особливості сучасного неотомізму.
2. Проблема співвідношення віри і знання у сучасній філософії.
3. Сутність людини в релігійному персоналізмі.
4. Комунікативна теорія особистості у протестантизмі.
5. Особливості теософії О. Блаватської.
6. Антропософія Р. Штайнера.
7. Розуміння людини в П.Тейяр де Шардена.
8. Що таке модернізм?
9. Що таке постмодернізм?
10. Що таке футурологія та її значення?

8. Філософія в Україні до поч. ХХ ст.

1. Що було передумовою виникнення філософії в Україні?
2. Які релігійні вірування передували виникненню філософії в Україні?
3. Яка роль християнства для становлення філософії в Україні?
4. Поняття філософії у києворуській культурі.
5. Онтологічне вчення у філософії києворуської доби.
6. Натурфілософське вчення у філософії києворуської доби.
7. Гносеологічне вчення у філософії києворуської доби.
8. Етичні погляди у філософії києворуської доби.
9. Антропологічні погляди у філософії києворуської доби.
10. Гуманістичні ідеї у філософській думці України XV – XVI ст.
11. Реформаційні ідеї у філософській думці України XV – XVI ст.
12. Братські школи та їх культурно-історичне значення.
13. Значення Острозького культурно-освітнього центру.
14. Культурні особливості доби українського (козацького) бароко.
15. Структура філософського курсу в Києво-Могилянській академії.

16. Розуміння філософії професорами Києво-Могилянської академії.
17. Розуміння Бога професорами Києво-Могилянської академії.
18. Розуміння природи професорами Києво-Могилянської академії.
19. Розуміння пізнання професорами Києво-Могилянської академії.
20. Розуміння моралі та блага професорами Києво-Могилянської академії.
21. Вчення про дві натури Г. Сковороди.
22. Вчення про три світи Г. Сковороди.
23. Вчення про сродну працю Г. Сковороди.
24. Вчення про щастя Г. Сковороди.
25. Вчення про самопізнання Г. Сковороди.
26. Вчення про серце людське Г. Сковороди.
27. Особливості стилю мислення у філософії Г. Сковороди.
28. Ідеї Просвітництва у філософії України XIX ст.
29. Романтизм в Україні XIX ст.
30. Світогляд М. Гоголя та його значення для філософської думки України.
31. Поширення ідей І. Канта в київській школі.
32. Поширення ідей Ф.В.Й. Шеллінга в київській школі.
33. Поширення ідей Г.В.Ф. Гегеля в київській школі.
34. Основні ідеї філософії П. Юркевича: дух і свідомість.
35. Вчення про ідею у філософії П. Юркевича.
36. Основні ідеї філософії П. Юркевича щодо пізнання світу.
37. Філософія серця (кардіоцентризм) П. Юркевича.
38. Значення творчості П. Юркевича для української філософії.
39. Філософське осмислення мови (О. Потебня).
40. Соціальна філософія М. Драгоманова.
41. Філософія української ідеї у контексті європейської культури XIX ст.
42. Філософські ідеї у діячів Кирило-Мефодіївського товариства.
43. Філософія української ідеї у творчості Т.Г. Шевченко.
44. Громадівський рух в Україні XIX ст.
45. Філософія української ідеї у історіософії М. Міхновського.
46. Філософія української ідеї у творчості І.Я. Франка.
47. Філософський зміст мистецької спадщини Лесі Українки.
48. Філософія в Україні кінця XIX ст.: позитивізм.
49. Філософія в Україні кінця XIX ст.: філософія «панпсихізму».
50. Філософія в Україні кінця XIX ст.: «синехологічний спіритуалізм».
51. Філософія в Україні кінця XIX ст.: неокантіанство.
52. Філософія в Україні кінця XIX ст.: «монодуалізм».
53. Філософія в Україні кінця XIX ст.: психологізація детермінізму.
54. Філософія в Україні кінця XIX ст.: релігійно-теїстична філософія.
55. Основи філософії В.С. Соловйова.

56. Основи філософії Е. Трубецького.
57. Основи філософії С. Трубецького.
58. Основи філософії П. Флоренського.
59. Основи філософії С. Булгакова.
60. Основи філософії О.Ф. Лосєва.

9. Українська філософія XX – XXI ст.

1. Політична і духовна ситуація в Україні у перші десятиліття XX ст.
2. Філософія культури і права Б.О. Кістяківського.
3. Філософські ідеї у творчості М. Грушевського.
4. Етика «конкордизму» В. Винниченко.
5. Екзистенціальна філософія М. Бердяєва.
6. М. Хвильовий та дискусія з питань національної культури.
7. Що означає "розстріляне відродження" для української культури.
8. Філософська дискусія «механістів» і «діалектиків» 30-х років.
9. Канонізація діамата та істмата в СРСР та наслідки цього для України.
10. Філософські ідеї українських "шістдесятників" ("друге відродження").
11. Гуманізація філософії в київській школі.
12. Розробка логіки наукового дослідження П. Копніним.
13. Пояснити відмінність "офіційної" та "неофіційної" філософії.
14. Філософські підстави інтегрального націоналізму Д. Донцова.
15. Політична філософія В. Липинського.
16. Соціальна філософія І. Лисяка-Рудницького.
17. Проблеми історії української філософії в Д. Чижевського.
18. Персоналістична етнопсихологія О. Кульчицького.
19. Ідеї щодо філософської антропології М. Шлемкевича.
20. Філософія культури і релігієзнавство І. Огієнко.

7. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Творче завдання передбачає виконання студентом письмової роботи з вищенаведених тем, причому остаточне формулювання теми і форма її виконання узгоджується безпосередньо з викладачем, який забезпечує навчальний процес. Студент може вибрати довільну *тему* і *форму* індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ), які на його думку можуть максимально повно виразити особливості власних міркувань, світоглядних і методологічних пошуків (есе, реферат, коментар, наукове дослідження та ін.).

1. Особливості розуміння філософського твору (назва твору).
2. Соціальне (історико-культурне) середовище та його відображення в філософії (певного періоду або представників).

3. Становлення і розвиток поняття (...) у філософії.
4. Ідея розвитку (класики, занепаду) в філософії (певного періоду чи представників).
5. Філософія і культура.
6. Людина та її пізнання (у творчості філософа чи періоду країни).
7. Філософські та історіософські погляди (конкретного представника).
8. Філософські ідеї в культурній спадщині (конкретного представника).
9. Філософські ідеї у природознавстві (конкретного періоду чи представника).
10. Принцип і методи філософського пізнання.
11. Історіографія філософської думки (конкретного періоду чи представника).
12. Культура і цивілізація в контексті філософських досліджень.
13. Історія філософії як наука.
14. Національне і загальнолюдське у філософії та житті.
15. Сутність, предмет і основні школи давньоіндійської філософії.
16. Загальні концептуальні риси давньоіндійських філософських систем.
17. Філософія брахманістської школи (...).
18. Зародження і особливості давньокитайської філософії.
19. Вчення про начала та стихії у філософії Стародавнього Китаю.
20. Вчення про дао і "золоту середину" в давньокитайській філософії.
21. Уявлення про світ в мілетській філософській школі.
22. Вчення про цілісність світу в Геракліта Чеського.
23. Концепція числа в піфагореїзмі.
24. Вчення про буття у Парменіда і Зенона Елейського.
25. Емпедокл про коріння всілякого буття і рушійні сили.
26. Анаксагор про основу світу і причину речей.
27. Рання старогрецька філософія про пізнання світу.
28. Вчення Демокріта про буття.
29. Роль Сократа у розвитку філософської думки.
30. Вчення Платона про ідеї.
31. Критика Платоном суб'єктивізму і сенсуалізму ("Теетет").
32. Вчення Платона про істину ("Софіст").
33. Платонівське розуміння краси і блага ("Бенкет").
34. Метафізика Арістотеля про суть речей.
35. Вчення Арістотеля про душу.
36. Арістотель про суть держави.
37. Філософські школи елліністично-римської доби.
38. Вчення Плотіна про єдине, розум, душу і космос.
39. Основні поняття і методи неоплатонізму Прокла.
40. Апологети раннього середньовіччя про розум і віру.
41. Особливості патристики на Заході та Сході.
42. Філософські основи гностицизму і маніхейства.
43. Теократичний ідеал Бл. Августина і світова практика.
44. Вчення про свободу волі та суть людини в патристиці.

45. Полеміка реалізму і номіналізму в середньовічній філософії.
46. Вчення про подвійну істину в арабомовній філософії.
47. Роль Еріугени в раціоналізації теології.
48. Роль Фоми Аквінського в розвитку схоластики і антропології.
49. Співвідношення розуму і волі у середньовічній філософії.
50. Соціальна функція схоластики в Роджера Бекона.
51. Доктрина «двох мечів» у пізньому середньовіччі (Св. Бонавентура, Марсілій Падуанський та ін.).
52. Орієнтація філософської методології у добу Відродження.
53. Гуманізм епохи Відродження.
54. Проблеми людської індивідуальності у добу Ренесансу.
55. Ренесанський платонізм М.Фіччіно і Піко делла Мірандоли.
56. Діалектика М.Кузанського.
57. Арістотелізм П. Помпонаці.
58. Філософія М. Монтеня.
59. Взаємозв'язок філософії та мистецтва у Леонардо да Вінчі.
60. Філософські ідеї Реформації.
61. Натурфілософія доби Відродження.
62. Філософія державницької думки ренесанської доби.
63. Натурфілософія XVII ст. у Європі.
64. Вчення про свідомість і мислення у філософії XVII ст.
65. проблема методу пізнання у філософії Нового часу (XVII-XVIII ст.).
66. Вчення про буття і субстанцію у філософії XVII-XVIII ст.
67. Монадологія Г. Ляйбніця.
68. Філософський лібералізм Дж. Лока.
69. Ірраціоналізм Б. Паскаля.
70. Становлення раціоналізму Нового часу XVII ст.
71. Французька філософія XVIII ст.
72. Вчення про людину у філософії XVIII ст.
73. Основні методологічні ідеї соціології XVIII ст.
74. Просвітництво і романтизм у Німеччині XVIII ст.
75. Суб'єктивний ідеалізм Дж. Берклі та Д. Г'юма.
76. Філософія І. Канта.
77. Ідеалістична філософія І. Фіхте.
78. Філософія тотожності Ф. Шеллінга.
79. Основні засади генезису мов у Ф. Шеллінга (методологічний аналіз).
80. Філософія і діалектика Г. Гегеля.
81. Доля філософії К.Маркса в контексті світової практики.
82. Французький позитивізм XIX-XX ст.
83. Англійський позитивізм XIX-XX ст.
84. Розробка некласичних логік Львівсько-Варшавською школою.
85. Логічний позитивізм.
86. Розробка логіки аналітичною філософією.
87. Постпозитивізм 1960-80 рр. про розвиток науки.
88. "Філософія життя" про реальність світу.

89. Ірраціоналізм в сучасній філософії.
90. Персоналізм ХХ ст.
91. Вчення про людину в екзистенціалізмі.
92. Філософська думка у Київській Русі.
93. Філософські ідеї XIV-XVI ст. в Україні.
94. Розробка філософських ідей в Києво-Могилянській академії.
95. Естетика українського бароко.
96. Філософія Г. Сковороди.
97. Взаємовідношення філософій: Кант і Гоголь.
98. Кардіоцентризм філософії П.Юркевича.
99. Університетська філософія ХІХ ст. в Україні.
100. Релігійна філософія ХІХ ст. в Україні.
101. Філософія В.Соловйова.
102. Вчення про людину в філософії М. Бердяєва.
103. Філософія свобідного духу М. Бердяєва.
104. Вчення про "Я" у С.Булгакова.
105. Філософія С. Трубецького.
106. Вчення про людину в філософії ХХ ст.
107. Філософія Е. Трубецького.
108. Антроподицея П.Флоренського.
109. Філософія історії В. Липинського.
110. Д. Чижевський як історик філософії та культури.
111. Релігієзнавча і культурологічна концепція І. Огієнка.
112. Політична філософія поч. ХХ ст. в Україні.
113. Сучасні проблеми духовного відродження України (історико-філософські аспекти).
114. Кардіоцентризм в українській філософії (XVIII–XIX ст.).
115. Вчення про серце в філософії киеворуської доби.
116. Філософія української ідеї у контексті європейської культури ХІХ ст.
117. Соціальна філософія М. Міхновського.
118. Розвиток академічної філософії в Україні кін.ХІХ – поч.ХХ ст.
119. Філософські підстави інтегрального націоналізму (Д. Донцов, Ю.Липа, М. Сціборський).
120. Філософія культури і релігієзнавство (І. Огієнко, Д.Чижевський).

8. ФОРМА І ЗМІСТ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Підсумковий контроль успішності навчання відбувається у формі іспиту, під час якого у екзаменаційному білеті студент отримує 3-5 питань. Після відповіді студента, до якої викладач може додатково поставити ще кілька запитань, він оцінює знання студентом програми курсу.

Орієнтовний перелік екзаменаційних питань з курсу «Філософія».

1. Філософія як наука, світогляд і форма суспільної та індивідуальної свідомості; її предмет, методи, основні та спеціальні розділи.
2. Історичні форми світогляду: міф, релігія, філософія. Періодизація історії філософії.
3. Культурно-історичні передумови зародження філософської думки. Особливості західного і східного типів філософствування.
4. Філософія у контексті світової цивілізації та культури. Значення філософії у розбудові правової держави.
5. Зародження філософії в культурі Стародавньої Індії та Стародавнього Китаю. Загальні особливості давньоіндійської та давньокитайської філософії.
6. Веди і Упанішади. Джайнізм, буддизм і чарвака-локаята.
7. Філософські школи брахманізму: санх'я, йога, ньяя, вайшешика, міманса, веданта.
8. Філософія школи давнього Китаю: конфуціанство, моїзм, даосизм, легізм та ін.
9. Виникнення філософії у Стародавній Греції. Перші філософи (Фалес, Анаксимандр, Анаксимен і Геракліт); особливості їх філософії та діалектики.
10. Онтологічне вчення елейської філософії. Піфагореїзм.
11. Емпедокл, Анаксагор і Демокріт про буття.
12. Софістика та її проблематика. Значення Сократа у відстоюванні філософського мислення. Сократичні школи (кініки, кіренаїки, мегаріки).
13. Платон і його філософія ідей. Вчення про єдине, розум і душу; розуміння Блага і пізнання.
14. Платонівський ідеал держави і розуміння справедливості. Академія Платона та її роль у розвитку філософії та науки.
15. Арістотель та його вчення про матерію і форму. Теоретична філософія Арістотеля (математика, фізика, метафізика) і практична філософія.
16. Роль Арістотеля у створенні логіки, формально-логічні закони та їх значення. Лікей Арістотеля та його школа (перипатетизм).
17. Епікуреїзм, скептицизм і стоїцизм епохи еллінізму, їх засновники та загальна характеристика.
18. Неоплатонізм (Плотін, Ямвліх, Прокл) і криза античної філософії. Загальна характеристика античної філософії.
19. Середньовічна філософія і роль християнства. Теологія (апофатична і катафатична), її догмати і боротьба з ересю.

20. Патристика та її ставлення до античної філософії (неоплатонізму). Апологетика про Бога, Логос і світ, співвідношення віри і знання.
21. Класична патристика (каппадокійські отці Церкви) про тринитарне питання (догмат Трійці) і про єдність тіла і душі.
22. Західна патристика (Августин Блаженний, Боецій та ін.) про Бога і світ, дискусія щодо волі та благодаті, щодо часу та ін.
23. Арабомовна філософія середніх віків та її ставлення до античної філософської думки (Авіценна, Аверроес, Аль-Фарабі та ін.).
24. Проблема сутності та існування у Авіценні. Аверроїзм про двоїсту істину і єдність розуму.
25. Схоластика та її проблематика. Проблема універсалій; реалізм і номіналізм як провідні напрямки середньовічної схоластики.
26. Тома Аквінський – систематизатор середньовічної схоластики. Основи вчення про Бога, буття, пізнання і людину в томізмі.
27. Теодицея і проблема співвідношення розуму і волі (І. Дунс Скот, В.Оккам та ін.). Середньовічна містика (М. Екгарт) про Бога і творення світу.
28. Криза середньовічної ідеології та культури. Загальна характеристика філософії середньовіччя.
29. Характерні риси епохи Відродження та їх відображення у філософії. Взаємозв'язок філософії та мистецтва (Л. да Вінчі).
30. Італійський гуманізм і проблема свободи волі (Л. Валла). Початок гуманізму в Італії (А. Данте, Ф. Петрарка).
31. Ренесансний платонізм (М. Фіччіно, Піко дела Мірандола), аристотелізм (П. Помпонаці) та скептицизм (М.Монтеня).
32. Натурфілософія доби Відродження і розвиток природознавства (Л. да Вінчі, М. Копернік, Й. Кеплер, Г. Галілей та ін.). Діалектика М.Кузанського.
33. Реформація і контрреформація у Європі: філософсько-теологічний аспект (М. Лютер, Ж. Кальвін, Т. Мюнцер, Я. Беме та І. Лойола).
34. Ідеологія централізованої держави і теорія природного права (Н.Макіавеллі, Ж. Боден). Критика державного теократизму (Л. Валла) та ідеї соціальних утопістів (Т. Мор, Т. Кампанелла).
35. Проблема становлення людської індивідуальності (Н. Макіавеллі, В.Шекспір). Загальна характеристика ренесансної філософії.
36. Співвідношення філософії та науки у XVII – XIX ст. Наукова революція XVII ст. і створення механістичної картини світу (І. Ньютон).
37. Філософія Френсіса Бекона та її значення. Індуктивний метод, обґрунтування емпіризму та «ідоли» пізнання.
38. Послідовники емпіризму Ф. Бекона (Т. Гоббс, Дж. Локк). Проблема суспільства і держави у Т. Гоббса.
39. Філософія Рене Декарта та його внесок у розвиток природознавства, вчення про природу та субстанції. Вчення Р. Декарта про метод.
40. Філософія Б. Спінози про природу (проблема субстанції, атрибутів і модусів). Філософія Г. Ляйбніца і вчення про монади (монадологія).
41. Філософія Б. Паскаля та її значення. Проблема людини і моралі у філософії XVII – початку XVIII століть.

42. Роль філософії та науки у європейському Просвітництві XVIII ст. Значення французької енциклопедії у Просвітництві (Д. Дідро та ін.).
43. Особливості просвітництва у Франції. Соціально-політичне вчення Ж.-Ж. Руссо та його значення.
44. Основи парламентаризму і поділу влади у вченні Ш.Л. Монтеск'є. Проблема людини, її прав і свободи у філософії Ф. Вольтера.
45. Особливості французького матеріалізму XVIII ст. (Ж.О. де Ламетрі, К.А. Гельвецій, П. Гольбах та ін.).
46. Суб'єктивний ідеалізм Дж. Берклі. Скептицизм Д. Г'юма та його особливості. Суспільно-політичні погляди Дж. Берклі та Д. Г'юма.
47. Просвітництво у Німеччині (Х. Вольф, Г. Лессінг, Й. Гете) і розвиток романтизму (Ф. Шлегель). Історіософія Дж. Віко.
48. Загальна характеристика німецької класичної філософії кінця XVIII – початку XIX ст. Становлення історико-філософських поглядів (Й. Гердер).
49. І.Кант – засновник німецької класичної філософії. Ідеї І. Канта "докритичного" періоду і перехід на позиції "критицизму".
50. Априоризм і агностицизм філософії І. Канта («Критика чистого розуму»); питання логіки, діалектики і можливості науки.
51. Кантіанська етика та естетика («Критика практичного розуму» і «Критика здатності суджень»). Суспільно-політичні погляди І.Канта.
52. Суб'єктивний ідеалізм філософії Й.Г. Фіхте, його вчення про пізнання світу. Соціально-політичні ідеї Й.Г.Фіхте.
53. Філософія тотожності Ф.В.Й. Шеллінга, основи діалектики в його натурфілософії («Система трансцендентального ідеалізму»).
54. Тотожність мислення і буття у філософії Г.В.Ф. Гегеля. Логіка, філософія природи, філософія духу.
55. Гегелівська філософія історії, вчення про суспільство і державу (філософія права).
56. Гегелівська діалектика та її роль у розвиткові світової філософії. Гегелівська естетика як філософія мистецтва.
57. Філософські ідеї Л. Фейербаха, критика ідеалізму та діалектики Г.В.Ф. Гегеля. Суть антропологічного матеріалізму і соціально-політичні ідеї.
58. Соціально-історичні передумови виникнення і формування філософії марксизму, його теоретичні та наукові витоки.
59. Основні філософські тези соціально-політичних поглядів К. Маркса і Ф. Енгельса. Феномен відчуження і пояснення його К. Марксом.
60. Роль і місце марксизму в європейській філософії; вплив на європейську суспільно-політичну думку.
61. „Більшовицький” етап марксистської філософії. Суть революційної теорії (В.І. Леніна, Й.В. Сталіна та ін.) та її практичні наслідки для СРСР.
62. Критика основ марксизму і більшовизму на сучасному етапі (К.Р.Поппер, Ф. Гаєк, Ф. Фукуяма та ін.).
63. Загальна характеристика сучасної філософії та її структура.
64. Криза у філософії та науці середини XIX ст., її передумови і наслідки. Виникнення позитивізму та його еволюція.

65. Французький позитивізм (О.Конт): співвідношення філософії та науки, "позитивна" наука і прагнення до розриву з метафізичною традицією.
66. Англійський позитивізм (Д. Мілл, Г. Спенсер).
67. Другий позитивізм. "Криза у фізиці" та емпіріокритицизм. Е. Мах про "комплекси відчуттів" (махізм).
68. Р. Авенаріус про досвід і "принципову координацію", проблема психофізичного паралелізму та принцип "економії мислення".
69. "Емпіріомонізм" О.О. Богданова і соціально організований досвід. Енергетизм В.Ф. Оствальда та ідея про "зникнення" матерії.
70. Виникнення і розвиток неопозитивізму. Львівсько-Варшавська школа і розробка неklasичних логік (К.Твардовський, Я. Лукасевич та ін.).
71. Віденський гурток і логічний позитивізм (30-40 рр.; М. Шлік, О. Нейрат, Ф. Кауфман, К. Гедель, Р. Карнап).
72. Аналітична філософія др. пол. ХХ ст. Вирішення проблем лінгвістичного і логічного аналізу мови і математична логіка.
73. Лінгвістична філософія 40-х рр. (Дж.Е. Мур, Л. Вітгенштайн, Дж. Райл, Дж. Вісдом, Дж.Остін, П. Стросон та ін.).
74. Логічний емпіризм (30–40 рр.; Р. Карнап, К. Гемпель) про нездійсненність "радикального редукаціонізму".
75. Філософія логічного аналізу (50-70 рр.) про логічні, логіко-лінгвістичні, семіотичні проблеми науки (Б. Рассел та ін.).
76. Четвертий позитивізм: постпозитивізм (60-80 рр.) про розвиток наукового знання і орієнтацію на історію науки (К. Поппер, Т. Кун та ін.).
77. Криза класичної філософії сер. ХІХ ст. та спроба її подолання. Роль А.Шопенгауера і С. К'єркегора у зародженні сучасних філософських ідей.
78. "Філософія життя" (Ф. Ніцше, В. Дільтей, Г. Зіммель, О. Шпенглер, М.Вебер та ін.) про цілісну культурно-історичну реальність.
79. Персоналізм (М. Бердяєв, Б.П. Боун, Дж. Ройс, Е. Муньє, Ж. Лакруа, П.Рікер та ін.) про особистість, її творчість і свободу.
80. Філософська антропологія як вчення про людське буття і культурно-історичне життя людини (М. Шелер, Г. Плеснер, А. Гелен та ін.).
81. Прагматизм (Ч. Пірс, В. Джеймс) про практичне призначення філософії, розуміння істини і досвіду як "потоків свідомості".
82. Еволюція прагматизму в інструменталізм (Дж. Дьюї) і деструктивізм (Р. Рорті).
83. Фройдизм і неофройдизм про структуру людської свідомості (З.Фройд, А. Адлер, К.Г. Юнг та ін.).
84. Феноменологія (Е. Гуссерль, М. Гайдеггер) про інтенціональність свідомості, про ноєзис і ноєму як моменти пізнання.
85. Інтуїтивізм (кін. ХІХ – поч. ХХ ст.) про пізнання сутності, про світ як "безперервну еволюцію" (А. Бергсон, М. Лосський та ін.).
86. Екзистенціалізм про свободу і сенс життя людини (М. Гайдеггер, К.Ясперс, Г. Марсель, А. Камю, Ж.-П. Сартр та ін.).
87. Криза класичного раціоналізму і особливості неklasичного раціоналізму сучасної філософії. Причини виникнення неокантіанства.

88. Марбурзька школа неокантіанства (Г. Коген та ін.) і Баденська школа, фрайбурзька школа неокантіанства (В. Віндельбанд, Г. Ріккерт).
89. Неогегельянство про вдосконалення діалектики, про методологію історії, про концепцію держави і громадянське суспільство.
90. Франкфуртська школа про шляхи розвитку і проблеми громадянського суспільства (М. Хоркхаймер, Ю. Габермас та ін.).
91. Неораціоналізм про науку і становлення логіки наукового дослідження. Формування філософії науки і розвиток наукової методології.
92. Філософська герменевтика про тлумачення культурно-історичних явищ, про пояснення і розуміння (В. Дільтей, Е.Ротхаккер та ін.).
93. Загальна теорія систем (Л. Берталанфі, О. Богданов) і системний підхід (системний аналіз) у сучасній науці.
94. Структуралізм (Л.Леві-Брюль, К. Леві-Строс, М. Фуко та ін.), постструктуралізм (Ж. Дерріда) і шизоаналіз (Ж.Делез, Ф. Гваттарі).
95. Синергетика (І. Пригожин, Г. Хакен та ін.) як методології сучасного наукового пізнання.
96. Неотомізм і проблема співвідношення віри і знання у некласичній філософії та науці (Ж. Марітен, Е. Жільсон, Ю.М. Бохенський, Й. де Фріз).
97. Релігійний персоналізм про людську сутність (Б.П. Боун, В. Хокінс, Е.Брайтмен, Е. Муньє та ін.). Протестантський персоналізм.
98. Теософія (О.Блаватська), тейярдизм (П.Тейяр де Шарден) і релігійний екзистенціалізм (К. Ясперс та ін.) про духовне відродження людини.
99. Філософські проблеми та їх значення на сучасному етапі (модернізм і постмодернізм). «Криза духовності» і футурологічні перспективи філософії.
100. Міфопоетична свідомість давнього слов'янства. Взаємозв'язок киеворуської духовності з візантійським християнським світоглядом.
101. Філософська думка у культурі Київської Русі (X–XIII ст.).
102. Гуманістичні та реформаційні ідеї у філософській думці України XV – XVI ст.: агіографія, український неоплатонізм, полемісти.
103. Острозький культурно-освітній центр та його значення у полеміці проти католицизму (В. Суразький, Г. Смотрицький, Х. Філалет та ін.).
104. Філософія України доби Бароко та її особливості. Києво-Могилянська академія (КМА) та її значення у розвитку філософської культури в Україні.
105. Розуміння філософії – натурфілософії, гносеології, логіки, антропології та історії – професорами КМА (П. Могила, С. Яворський та ін.).
106. Вихідні принципи та особливості стилю мислення у філософії Г.Сковороди. Вчення про самопізнання. Філософія серця і розуміння щастя.
107. Філософія просвітництва і романтизму в Україні XIX ст. Світогляд Миколи Гоголя та його значення для філософської думки України.
108. Поширення ідей І. Канта, Ф.В.Й. Шеллінга, Г.В.Ф. Гегеля (О.М.Новицький, С. Гогоцький) в київській філософській школі.
109. Основні ідеї філософії П. Юркевича: дух і свідомість, вчення про ідею, пізнання світу і філософія серця (кардіоцентризм).
110. Філософія української ідеї у контексті європейської культури XIX ст.

Кирило-Мефодіївське товариство (М. Максимович, П. Куліш, Т. Шевченко).

111. Філософське значення творчості І.Я.Франка. Філософський зміст мистецької спадщини Лесі Українки.

112. Розвиток академічної філософії в Україні кінця XIX та на початку XX ст. та її загальні тенденції.

113. Російська філософська думка срібного століття (В. Соловйов та ін.) та її вплив на українське культурне життя.

114. Соціально-економічні умови та духовна ситуація в Україні у перші десятиліття XX ст. (Б.О. Кістяківський, М. Грушевський, В. Винниченко).

115. Екзистенціально-романтична філософська хвиля поч. XX ст. та філософія київського кола (М. Бердяєв, Л. Шестов та ін.).

116. Філософське життя в Радянській Україні 20-30-х років. М. Хвильовий та дискусія з питань національної культури ("розстріляне відродження").

117. Філософія українських "шістдесятників" ("друге відродження") та їх діяльність по гуманізації філософії (П. Копнін, О.І. Яценко та ін.).

118. Розробка філософії української ідеї за межами України. Філософські підстави інтегрального націоналізму (Д. Донцов, Ю. Липа, М. Сціборський).

119. Історіософія, політична філософія (В. Липинський) і соціальна філософія (І. Лисяк-Рудницький) в українській соціально-філософській думці.

120. Проблеми історії філософії та національного характеру (Д. Чижевський, О. Кульчицький, М. Шлемкевич та ін.). Філософія культури (І. Огієнко).

9. МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Засоби діагностики успішності навчання студента (або іншими словами – якості вищої освіти), згідно із Законом України «Про вищу освіту» (Ст. 11.) є одним з складників галузевого стандарту вищої освіти. Вони «використовуються для встановлення відповідності рівня якості вищої освіти вимогам стандартів вищої освіти і затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти» (Ст. 13, п. 3). Як визначає законодавець, ці засоби діагностики «визначають стандартизовані методики, які призначені для кількісного та якісного оцінювання досягнутого особою рівня сформованості знань, вмінь і навичок, професійних, світоглядних та громадських якостей» (Там же).

Робоча програма навчальної дисципліни з «Філософії» окреслює інформаційний обсяг і рівень сформованості вмінь та знань студентів, дає рекомендований перелік підручників та інших методичних і дидактичних матеріалів, вказує критерії успішності навчання та визначає, що засобом діагностики успішності навчання студента є іспит, як це передбачено навчальним планом відповідної спеціальності.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРУМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Форма оцінювання відповідно до модулів відображена у Таблиці 3. Студенти виконують письмові *модульні контрольні роботи* (МКР). Нумерація *змістових модулів* у наведеній таблиці позначена відповідно «ЗМ I», «ЗМ II» і т.д. Буквою «Т» позначені *теми*, що складають певний змістовий модуль.

Таблиця 3

Розподіл балів за модулями

Поточний контроль (max = 40 балів)										Модульний контроль (max = 60 балів)	Загальна кількість балів	
Модуль 1 (max = 30 балів)					Модуль 2					Модуль 3	100	
ЗМ I		ЗМ II			ЗМ III	ЗМ IV		ЗМ V		ІНДЗ		МКР I, II, V – 10 балів; МКР III, IV – 15 балів
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	10			
4		4			9	9		4				

Шкала оцінювання:

90-100 балів – відмінно (A);

82-89 балів – добре (B); 75-81 бал – добре (C);

67-74 балів – задовільно (D); 60-66 балів – задовільно (E);

1-59 балів – незадовільно з можливістю повторного складання (FX);

При виконанні тематичних, модульних контрольних робіт відповіді студентів можуть оцінюватися також балами, які складаються разом за усі відповіді, підсумок зазначається у кількості балів, або у традиційній оцінці:

0 балів – відповідь відсутня;

1 бал – частково правильна відповідь;

2 бали – неповна правильна відповідь;

3 бали – повна правильна відповідь.

Роботи творчого характеру оцінюються викладачем відповідно до дидактичної форми вивчення предмету і оцінка може виставлятися як у кількості балів, так і у традиційному вигляді.

На іспиті студенту пропонуються 3 – 5 запитань в екзаменаційному білеті та додаткові питання з курсу, які задає викладач. Відповідно до отриманих відповідей – часткових, неповних або вичерпних – ставиться підсумкова оцінка.

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Відповідно до «Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах» (п. 7.1.) до найважливішого науково-методичного забезпечення відносяться *підручники і навчальні посібники*, а також ціла низка інших методичних матеріалів. З метою належного методичного забезпечення навчального курсу першочергові навчально-методичні матеріали наведені до питань кожного семінарського заняття у розділі «5. Теми і плани семінарських занять». В даному ж розділі вказані лише основні *підручники і навчальні посібники* з дисципліни «Філософія». Вся решта матеріалів методичного забезпечення вказується у наступному – 12 розділі програми.

- Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії [Текст]: Підручник/ А.К. Бичко, І.В. Бичко, В.Г. Табачковський. – К., 2001.
- Воронкова В.Г. Філософія [Текст]: навч. посібник/ В.Г. Воронкова. – К., 2004.
- Горський В.С. Історія української філософії [Текст]: навч. посібник/ В.С. Горський. – 4-те доп. вид. – К., 2001.
- Історія філософії [Текст]: підручник/ В.І. Ярошовець, І.В. Бичко, В.А. Бугров та ін.; за ред. В.І. Ярошовця. – К., 2002.
- Історія філософії України [Текст]: підручник/ М.Ф. Тарасенко, М.Ю. Русин, І.В. Бичко та ін. – К., 1994.
- Історія філософії України [Текст]: хрестоматія: навч. посібник/ Упорядники М.Ф. Тарасенко, М.Ю. Русин, І.В. Бичко та ін. – К., 1993.
- Кондзьолка В.В. Історія середньовічної філософії [Текст]: навч. посібник/ В.В. Кондзьолка. – Львів, 2001.
- Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум [Текст]: підручник для ст-тів ВНЗ/ В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К., 2006.
- Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції [Текст]: підручник для ст-тів ВНЗ/ В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К., 2005.
- Поляков В.Г. Душа українського світу [Текст]: монографія / В.Г. Поляков. – Луцьк, ПВД «Твердиня», 2010.
- Петрушенко В.Л. Філософія [Текст]: навч. посіб./ В.Л. Петрушенко. – 2-е вид., випр. і доп. – К., 2002.
- Татаркевич В. Історія філософії [Текст]: підручник: в 3-х т./ В. Татаркевич; пер. з пол. – Т. 1-3. – Львів, 1997-1999.
- Філософія [Текст]: навч. підручник/ За заг. редакцією В.Г. Кременя, М.І. Горлача. – Вид. 3-е, перероб. та доп. – Х., 2004.
- Філософія: Курс лекцій [Текст]: навч. посібник/ І.В. Бичко, А.К. Бичко, Г.І. Горак та ін. – 2-е вид. – К., 1994.
- Філософія [Текст]: навч. посібник/ Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін. За ред. І.Ф. Надольного. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 2001.

- Філософія [Текст]: підручник / І.В. Бичко, І.В. Бойченко, М.І. Бойченко та ін.
Гол. ред. В.М. Куценко. – 2-е вид. – К., 2002.
- Філософія: Світ людини [Текст]: навч. посібник для ст-тів ВНЗ/ В.Г.
Табачковський, М.О. Булатов, Н.В. Хамітов та ін.; курс лекцій. – К., 2003.
- Філософський енциклопедичний словник [Текст]: словник/ Ред. Л.В.
Озадовська, Н.П. Поліщук. – К., 2002.
- Філософський словник [Текст]: слов./ За ред. В.І. Шинкарука. – 2-е вид.,
перер. і доп. – К., 1986.

12. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна навчальна, науково-методична і довідкова література вказана після відповідних тем семінарських занять. У даному розділі наведено основну додаткову літературу, яку студенти можуть використати для опанування курсом «Філософія» і для виконання творчих, науково-дослідних завдань.

- Аббаньяно Н. Мудрость философии и проблемы нашей жизни [Текст]: / Николо Аббаньяно. Пер. с итал. – СПб., 2000.
- Аверинцев С. Софія-Логос [Текст]: Словник/ С.С. Аверинцев – 2-е видання. – К., 2004.
- Авторханов А. Технология власти [Текст]: істор. спогади/ А. Авторханов. – М., 1991.
- Акулина В.Н. Философия всеединства [Текст]: монографія/ В.Р. Акулина. – Новосибирск, 1990.
- Антология даосской философии [Текст]: зб. текстов/ составители В.В. Малявин, Б.Б. Виногородский. – М., 1994.
- Антология мировой философии [Текст]: зб. текстов в 4-х т./ АН СССР. Институт философии. – М., 1969–1971.
- Аристотель. Соч. [Текст]: сб. текстов: в 4-х т./ Аристотель; АН СССР. Институт философии. – М., 1975–1983.
- Асмус В.Ф. Иммануил Кант [Текст]: монографія/ В.Ф. Асмус. – М., 1957.
- Асмус В.Ф. Платон [Текст]: монографія/ В.Ф. Асмус. – М., 1975.
- Асмус В.Ф. Античная философия [Текст]: учеб. пособие/ В.Ф. Асмус. – 2-е изд. – М., 1976.
- Балух В.О. Історія античної цивілізації [Текст]: монографія в 3-х т./ В.О. Балух. – Чернівці, 2008-2009.
- Бердяев Н.А. Самосознание [Текст]: монографія/ Н.А. Бердяев. – М., 1991.
- Бердяев Н.А. Философия свободного духа [Текст]: монографія/ Н.А. Бердяев. – М., 1994.
- Бичко А.К., Бичко І.В., Табачковський В.Г. Історія філософії [Текст]: Підручник/ А.К. Бичко, І.В. Бичко, В.Г. Табачковський. – К., 2001.
- Блаватская Е.П. Тайная доктрина: Синтез науки, религии и философии [Текст]: трактат: в 4-х т./ Е.П. Блаватская. – Донецк, 1999.
- Бонгард-Левин Г.М., Ильин Г.Ф. Индия в древности [Текст]: монографія/ Г.М. Бонгард-Левин, Г.Ф. Ильин. – М., 1985.
- Бондар С.В., Кралюк П.М. Біля витоків української мудрості: філософська та релігійна думка народів Північного Причорномор'я VII ст. до н.е. – II ст. н.е. [Текст]: монографія/ С.В. Бондар, П.М. Кралюк. – К., 2009.
- Боннар А. Греческая цивилизация [Текст]: монографія: в 3-х т./ А. Боннар. – М., 1992.
- Богомолов А.С. Античная философия [Текст]: монографія/ А.С. Богомолов. – М., 1985.
- Богомолов А.С. Немецкая буржуазная философия после 1865 г. [Текст]:

- Учебное пособие/ А.С. Богомолов. – М., 1969.
- Боннар А. Греческая цивилизация [Текст]: монография/ Пер.с фр. О.В. Волкова, Е.Н. Елеонской. – М., 1995.
- Боэций. Утешение философией и др. трактаты [Текст]: трактаты/ Боэций; пер. с латин. – М., 1990.
- Брагина Л.М. Итальянский гуманизм. Этические учения XIV–XV веков [Текст]: учебное пособие/ Л.М. Брагина. – М., 1977.
- Буржуазна философия кануна и начала империализма [Текст]: Учебное пособие/ Под ред. А.С. Богомолова, Ю.К. Мельвиля, И.С. Нарского. – М., 1977.
- Быховский Б.З. Людвиг Фейербах [Текст]: монография/ Б.З. Быховский. – М., 1967.
- Валла Л. Об истинном и ложном благе. О свободе воли [Текст]: трактаты/ Л. Валла; пер. с латин.; отв. ред. А.Х. Горфункель. – М., 1989.
- Вахтомин Н.К. Теория научного знания Иммануила Канта [Текст]: монография/ Н.К. Вахтомин. – М., 1986.
- Введенский А.И., Лосев А.Ф., Радлов Э.В., Шпет Г.Г. Очерки истории русской философии [Текст]: Очерки, ст./ Сост., вступ. ст., примеч. Б.В. Емельянова, К.Н. Любутина. – Свердловск, 1991.
- Виндельбанд В. История философии [Текст]: монография/ В. Виндельбанд. Пер. с нем. П. Рудина. – К., 1997.
- Виндельбанд В. История новой философии в ее связи с общей культурой и отдельными науками: Т. 1. От Возрождения до Просвещения [Текст]: монография/ В. Виндельбанд; пер. с нем. под ред. А. Введенского. – М., 2000.
- Виндельбанд В. История новой философии в ее связи с общей культурой и отдельными науками: Т. 2. От Канта до Ницше [Текст]: монография/ В. Виндельбанд; пер. с нем. под ред. А. Введенского. – М., 2000.
- Виндельбанд В. Философия в нем. духовной жизни XIX столетия [Текст]: монография/ В. Виндельбанд; пер. с нем. – М., 1993.
- Виндельбанд В. Платон [Текст]: монография/ В. Виндельбанд; пер. с нем. – Репр. издание вид. 1900. – К., 1993.
- Войтович В. Українська міфологія [Текст]: енциклопедичний слов./ В.М. Войтович. – 2-е вид., стер. – К., 2005.
- Воронкова В.Г. Філософія [Текст]: навч. посібник/ В.Г. Воронкова.– К., 2004.
- Вундт В. Введение в философию [Текст]: трактат/ В. Вундт; [пер. с нем; переизд. с изд. 1903]. – М., 2001.
- Гайденко П.П. Научная рациональность и философский разум [Текст]: монография/ П.П. Гайденко. – М., 2003.
- Гегель Г.В.Ф. Основы філософії права, або Природне право і державознавство [Текст]: трактат/ Г.В.Ф. Гегель; пер. з нім. – К., 2000.
- Гильдебранд Д. Что такое философия? [Текст]: монография/ Д. Гильдебранд; пер.с нем. – СПб., 1997.
- Гоббс Т. Сочинения [Текст]: собр. соч.: в 2-х т./ Т. Гоббс; пер. с латин. и англ. – М., 1989, 1991.

- Гольбах П.А. Избранные произведения [Текст]: собр. соч.: в 2-х т./ П.А. Гольбах; пер.с фр. – М.,1963.
- Горський В.С. Історія української філософії [Текст]: навч. посібник/ В.С. Горський. – 4-те доп. вид. – К., 2001.
- Горфункель А.Х. Гуманізм і натурфілософія італійського Відродження [Текст]: монографія / А.Х. Горфункель. – М.,1977.
- Горфункель А.Х. Філософія епохи Відродження [Текст]: учеб. пособие/ А.Х. Горфункель. – М.,1980.
- Григорьян Б.Т. Філософська антропологія [Текст]: критический очерк/ Б.Т. Григорьян. – М.,1982.
- Грушевський М.С. Духовна Україна [Текст]: збір. тв./ М.С. Грушевський. – К.,1994.
- Губман Б.А. Современная католическая философия: человек и история [Текст]: монографія/ Б.А. Губман. – М., 1988.
- Гулыга А.В. Немецкая классическая философия [Текст]: монографія/ А.В. Гулыга. – 2-е изд., испр. и доп. – М., 1986.
- Гусев В.І. Історія західноєвропейської філософії XV–XVII ст. [Текст]: навч. посібник/ В.І. Гусев. – К., 1994.
- Губман Б.Л. Современная католическая философия: человек и история [Текст]: учеб. пособие/ Б.Л. Губман. – М, 1988.
- Гадамер Г.-Г. Истина і метод [Текст]: збір. творів: в 2-х т./ Г.-Г. Гадамер; пер. з нім. – К., 2000.
- Гадамер Г.-Г. Актуальність прекрасного [Текст]: збір. творів/ Г.-Г. Гадамер; пер. з нім. – К., 2001.
- Декарт Р. Сочинения [Текст]: собр. соч.: в 2-х т./ Р. Декарт; пер.с латин.и фр. – М., 1989, 1994.
- Декарт Р. Метафізичні роздуми [Текст]: трактат/ Р. Декарт; пер. з фр. – К., 2000.
- Делез Ж. Складка. Лейбниц і барокко [Текст]: монографія/ Ж. Делез; пер. з фр. – М, 1998.
- Делёз Ж., Гваттари Ф. Что такое философия [Текст]: собр. соч./ Ж. Делёз, Ф. Гваттари; пер. с фр. – М., 1998.
- Дешан Л.-Д. Истина, или Истинная система [Текст]: трактаты/ Л.-Д. Дешан; пер.с фр. – М.,1973.
- Дидро Д. Сочинения [Текст]: собр. соч.: в 2-х т./ Д. Дидро; пер.с фр. – М., 1986, 1991.
- Джохадзе Д.В. Диалектика Аристотеля [Текст]: монографія/ Д.В. Джохадзе. – М.,1971.
- Джохадзе Д.В. Диалектика эллинистического периода [Текст]: монографія/ Д.В. Джохадзе. – М.,1979.
- Долгов К.М. Диалектика и схоластика: Критический анализ философии неотомизма [Текст]: монографія/ К.М. Долгов. – М.,1983.
- Донцов Д. Дух нашої давнини [Текст]: монографія/ Д. Донцов. – 2-е вид. – Дрогобич, 1991.
- Древнеиндийская философия. Начальный период [Текст]: собр. текстов /

- Пер. с санскр.; АН СССР. Ин-т философии. – 2-е изд. – М., 1972.
- Древнекитайская философия [Текст]: собр. текстов: в 2-х т./ Пер.с кит.; АН СССР. Ин-т философии. – М., 1972-1973.
- Древние цивилизации [Текст]: монография/ С.С. Аверинцев, В.П. Алексеев, В.Г. Ардзинба и др.; под общ. ред. Г.М. Бонгарда-Левина. – М., 1989.
- Жаров Л.В., Золотухина Е.В., Кохановский В.П. и др. Современная философия [Текст]: слов., хрестоматия/ Л.В. Жаров, Е.В. Золотухина, В.П. Кохановский и др.; отв.ред. В.П. Кохановский. – Ростов-на-Дону, 1997.
- Жильсон Э. Философия в средние века [Текст]: монография/ Э. Жильсон; пер. с фр. – М., 2004.
- Забужко О.С. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період [Текст]: монографія/ О.С. Забужко. – К., 1993.
- Зеньковский В.В. История русской философии [Текст]: трактат: в 2-х т. (4-х частях)/ В.В. Зеньковский; переизд. издания Париж, 1948. – Л., 1991.
- Идеалистическая диалектика в XX столетии (Критика мировоззренческих основ немарксистской диалектики) [Текст]: монография/ А.С. Богомолов, П.П. Гайденко, Ю.Н. Давыдов и др. – М., 1987.
- Ильенков Э.В. Диалектическая логика: Очерки истории и теории [Текст]: собр.соч./ Э.В. Ильенков. – 2-е изд., доп. – М., 1984.
- Исаев И.Т. Диалектика и проблема развития [Текст]: монография/ И.Т. Исаев. – М., 1979.
- История китайской философии [Текст]: учеб. пособие/ Пер. с кит.; общ. ред. и послесл. М.Л. Титаренко. – М., 1989.
- История современной зарубежной философии: компаративистский подход [Текст]: учеб. пособие/ А.С. Колесников, М.Я. Корнеев, Б.В. Марков и др. Отв. ред. М.Я. Корнеев. – СПб., 1997.
- История философии в кратком изложении [Текст]: учеб. пособие/ П. Вошагликов и др.; пер. с чеш. И.И. Богута. – М., 1991.
- Історія філософії [Текст]: підручник/ В.І. Ярошовець, І.В. Бичко, В.А. Бугров та ін.; за ред. В.І. Ярошовця. – К., 2002.
- Історія філософії на Україні [Текст]: монографія: у 3 т./ В.М. Нічик, В.С. Горський, М.В. Попович та ін.; гол. ред. В.І. Шинкарук; АН УССР. Ін-т філософії. – Т. 1-2. – К., 1987.
- Історія філософії України [Текст]: підручник/ М.Ф. Тарасенко, М.Ю. Русин, І.В. Бичко та ін. – К., 1994.
- Історія філософії України [Текст]: хрестоматія: навч. посібник/ Упорядники М.Ф. Тарасенко, М.Ю. Русин, І.В. Бичко та ін. – К., 1993.
- Каганець І.В. Пшениця без куколю: Христове Євангеліє без вставок і спотворень [Текст]: монографія/ І.В. Каганець. – Тернопіль, 2006.
- Кант И. Сочинения [Текст]: собр. соч.: в 6-ти т./ И. Кант; пер. с нем. и латин. – М., 1963-1966.
- Кант І. Критика чистого Розуму [Текст]: трактат/ І. Кант; пер. з нім. та прим. І. Бурковського. – К., 2000.
- Кант І. Рефлексії до критики чистого розуму [Текст]: монографія/ І. Кант; пер. з нім. й латин. І. Бурковського. – К., 2004.

- Карсавин Л.П. Философия истории [Текст]: монография/ Л.П. Карсавин. – СПб., 1993.
- Кесседи Ф.Х. Сократ [Текст]: монография/ Ф.Х. Кесседи. – М., 1976.
- Кесседи Ф.Х. Гераклит [Текст]: монография/ Ф.Х. Кесседи. – М., 1982.
- Кимелев Ю.А. Современная буржуазная философско-религиозная антропология [Текст]: монография/ Ю.А. Кимелев. – М., 1985.
- Колісник О.П. Духовний саморозвиток української нації [Текст]: монографія/ О.П. Колісник. – Ужгород, 2012.
- Колінгвуд Р.Дж. Ідея історії [Текст]: монографія/ Р.Дж. Колінгвуд; пер. з англ. – К., 1996.
- Кондзьолка В.В. Історія середньовічної філософії [Текст]: навч. посібник/ В.В. Кондзьолка. – Львів, 2001.
- Кондильяк Э.Б. де. Соч. [Текст]: сб. трактатов: в 3-х тт./ Э.Б. де Кондильяк; пер. с фр. – М., 1980-1983.
- Кониський Г. Філософські тв. [Текст]: зб. трактатів у 2-х т./ Г. Кониський; пер. з латин. – К., 1990.
- Коплстон Ф.Ч. История средневековой философии [Текст]: монография/ Ф.Ч. Коплстон; пер. с англ. – М., 1997.
- Коплстон Ф.Ч. От Фихте до Ницше [Текст]: монография/ Ф.Ч. Коплстон; пер. с англ. – М., 2004.
- Копнин П.В. Диалектика как логика и теория познания [Текст]: монография/ П.В. Копнин. – М., 1973.
- Копнин П.В. Диалектика, логика, наука [Текст]: монография/ П.В. Копнин. – М., 1973.
- Копнин П.В. Гносеологические и логические основы науки [Текст]: монография/ П.В. Копнин. – М., 1974.
- Краткий очерк истории философии [Текст]: монография/ В.Ф. Асмус, М.Т. Иовчук, А.О. Маковельский и др.; под ред. М.Т. Иовчука, Т.И. Ойзермана, И.Я. Щипанова. – 4-е изд. – М., 1981.
- Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: Логос, Софія, Розум [Текст]: підручник для ст-тів ВНЗ/ В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К., 2006.
- Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції [Текст]: підручник для ст-тів ВНЗ/ В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К., 2005.
- Кувакин В.А. Религиозная философия в России [Текст]: монография/ В.А. Кувакин. – М., 1980.
- Кузнецов В.Н. Французский материализм XVIII века [Текст]: монография/ В.Н. Кузнецов. – М., 1981.
- Кузнецов В.Н. Немецкая классическая философия второй половины XVIII – начала XIX века [Текст]: монография/ В.Н. Кузнецов. – М., 1989.
- Кузнецов В.Н., Мееровский Б.В., Грязов А.Ф. Западноевропейская философия XVIII века [Текст]: учеб. пособие для ст-тов филос. фак. ун-тов/ В.Н. Кузнецов, Б.В. Мееровский, А.Ф. Грязов. – М., 1986.
- Лазарев В.В. Шеллинг [Текст]: монография/ В.В. Лазарев. – М., 1971.
- Лао-Цзы. [Текст]: трактат/ Сост. В.В. Юрчук. – 3 изд. – Минск, 2006.
- Ле Гофф Ж. Цивилизация средневекового Запада [Текст]: монография/ Ж. Ле

- Гофф; пер. с фр. – М., 1992.
- Леві-Строс К. Структурна антропология [Текст]: монографія/ К. Леві-Строс; пер. с фр. – К., 1997.
- Локк Д. Соч. [Текст]: сб. текстов: в 3-х т./ Д. Локк; пер. с англ. и латин. – М., 1985-1988.
- Лопатин Л.М. Аксиомы философии. Избранные статьи [Текст]: собр. соч./ Л.М. Лопатин. – М., 1996.
- Лосский Н.О. История русской философии [Текст]: монография/ Н.О. Лосский. – М., 1991.
- Лосев А.Ф. Владимир Соловьев и его время [Текст]: монография/ А.Ф. Лосев. – М., 1990.
- Лосев А.Ф. Дерзание духа [Текст]: собр.ст./ А.Ф. Лосев – М., 1988.
- Лосев А.Ф. История античной философии в конспективном изложении [Текст]: монография/ А.Ф. Лосев. – М., 1989.
- Лосев А.Ф. Из ранних произведений [Текст]: собр. соч./ А.Ф. Лосев. – М., 1990.
- Лосев А.Ф. Бытие – Имя – Космос [Текст]: собр. соч./ А.Ф. Лосев. – М., 1993.
- Лосев А.Ф. Очерки античного символизма и мифологии [Текст]: собр. соч./ А.Ф. Лосев. – М., 1993.
- Лосев А.Ф. Миф – Число – Сущность [Текст]: собр. соч./ А.Ф. Лосев. – М., 1994.
- Лосев А.Ф. Форма – Стиль – Выражение [Текст]: собр. соч./ А.Ф. Лосев. – М., 1995.
- Лосев А.Ф. Эстетика Возрождения [Текст]: монография/ А.Ф. Лосев. – М., 1978.
- Лосев А.Ф. Хаос и структура [Текст]: собр. соч./ А.Ф. Лосев. – М., 1997.
- Лосев А.Ф. Личность и абсолют [Текст]: собр. соч./ А.Ф. Лосев. – М., 1999.
- Лукьянов А.Е. Становление философии на Востоке (Древний Китай и Индия) [Текст]: монография/ А.Е. Лукьянов. – М., 1989.
- Лукьянов А.Е. Лао-Цзы (философия раннего даосизма) [Текст]: монография/ А.Е. Лукьянов. – М., 1991.
- Лосский Н.О. Чувственная, интеллектуальная и мистическая интуиция [Текст]: собр. соч./ Н.О. Лосский. – М., 1995.
- Лоренц К. Обратная сторона зеркала [Текст]: собр. соч./ К. Лоренц; пер.с нем. – М., 1995.
- Лукьянов А.Е. Истоки Дао (древнекитайский миф) [Текст]: монография/ А.Е. Лукьянов. – М., 1992.
- Лукьянов А.Е. Дао «Книги перемен» [Текст]: монография/ А.Е. Лукьянов. – М., 1993.
- Лутай В.С. Теория диалектики и общая теория науки [Текст]: монография/ В.С. Лутай. – К., 1981.
- Любищев А.А. Линии Демокрита и Платона в истории культуры [Текст]: монография/ А.А. Любищев. – СПб., 2000.
- Маковельский А.О. История логики [Текст]: монография/ А.О. Маковельский. – М., 1967.

- Мак'явеллі Н. Флорентійські хроніки. Державець [Текст]: іст. хроніки, трактат/ Н. Мак'явеллі; пер. з італ. – К., 1998.
- Малинин В.А. Диалектика Гегеля и антигегельянство [Текст]: монографія/ В.А. Малинин. – М., 1983.
- Мамардашвили М. Как я понимаю философию [Текст]: доклады, выступления, интервью, сб. ст./ М. Мамардашвили. – 2-изд, измен. и доп. – М., 1992.
- Мамардашвили М. Картезианские размышления [Текст]: монографія/ М. Мамардашвили. – М., 1993.
- Мамардашвили М. Кантианские вариации [Текст]: монографія/ М. Мамардашвили. – М., 1997.
- Мамардашвили М. Лекции по античной философии [Текст]: монографія/ М. Мамардашвили. – М., 2002.
- Мареев С.Н., Мареева Е.В., Арсланов В.Г. Философия XX века (истоки и итоги) [Текст]: учеб. пособие/ С.Н. Мареев и др. – М., 2001.
- Маритен Ж. Философ в мире [Текст]: сб. фрагм. и ст./ Ж. Маритен; пер. с фр. – М., 1994.
- Марсель Г. Опыт конкретной философии [Текст]: трактат/ Г. Марсель; пер. с фр. – М., 2004.
- Мельвиль Ю.К. Пути буржуазной философии XX в. [Текст]: монографія/. – М., 1963.
- Мир философии: Книга для чтения [Текст]: сб. текстов: в 2-х ч./ Сост. П.С. Гуревич, В.И. Столяров. – М., 1991.
- Михайленко Ю.П. Ф. Бэкон и его учение [Текст]: монографія/ Ю.П. Михайленко. – М., 1975.
- Михайлов Ф.Т. Загадка человеческого Я [Текст]: монографія/ Ф.Т. Михайлов. – 2-е изд. – М., 1976.
- Мотрошилова Н.В. Путь Гегеля к «Науке логики»: Формирование принципов системности и историзма [Текст]: монографія/ Н.В. Мотрошилова. – М., 1984.
- Мотрошилова Н.В. Рождение и развитие философских идей. Историко-философский очерк и портреты [Текст]: монографія/ Н.В. Мотрошилова. – М., 1991.
- Мунье Э. Манифест персонализма [Текст]: сб. соч./ Э. Мунье; пер. с фр. – М., 1999.
- Налетов И.З. Конкретность философского знания [Текст]: монографія/ И.З. Налетов. – М., 1986.
- Нарский И.С. Готфрид Лейбниц [Текст]: монографія/ И.С. Нарский. – М., 1972.
- Нарский И.С. Западноевропейская философия XVII века [Текст]: Учебное пособие/ И.С. Нарский. – М., 1974.
- Нарский И.С. Западноевропейская философия XVIII века [Текст]: Учебное пособие/ И.С. Нарский. – М., 1973.
- Нарский И.С. Западноевропейская философия XIX века [Текст]: Учебное пособие/ И.С. Нарский. – М., 1976.

- Нахов И.М. Философия киников [Текст]: монография/ И.М. Нахов. – М., 1982.
- Немецкая классическая философия: Право и свобода [Текст]: сб. соч./ И. Кант, Г.В.Ф. Гегель, Ф.В.И. Шеллинг. – Т. 1. – М.; Харьков, 2000.
- Немецкая классическая философия: Разум и воля [Текст]: сб. соч./ И.Г. Фихте, А. Шопенгауэр. – Т. 2. – М.; Харьков, 2000.
- Неретина С.С. Верующий разум. К истории средневековой философии [Текст]: монография/ С.С. Неретина. – Архангельск, 1995.
- Николай Кузанский. Соч. [Текст]: сб. трактатов: в 2-х т./ Николай Кузанский; пер.с латин. – М.,1979-1980.
- Ніцше Ф. Так казав Заратустра [Текст]: трактат/ Ф. Ніцше; пер.з нім. – К., 1993.
- Нічик В.М. Гуманістичні і реформаційні ідеї на Україні (XVI – початок XVIII ст.) [Текст]: монографія/ В.М. Нічик. – К., 1991.
- Новгородцев П.И. Об общественном идеале [Текст]: сб. трактатов и ст./ П.И. Новгородцев. – М., 1991.
- Огородник І.В., Русин М.Ю. Українська філософія в іменах [Текст]: навч. посібник/ І.В. Огородник, М.Ю. Русин; за ред. М.Ф. Тарасенка. – К., 1997.
- Огородник И.В., Огородник В.В., Русин М.Ю., Диденко В.Ф. Философская мысль восточных славян [Текст]: библиографический словарь/ И.В. Огородник и др.; науч. ред. Л.В. Губерского. – К., 1999.
- Ойзерман Т.И. Философия Фихте [Текст]: монография/ Т.И. Ойзерман. – М.,1962.
- Оливер П. 101 ключевая идея: Философия [Текст]: словарь/ П. Оливер; пер. с англ. С. Орленко. – М., 2001.
- Ольденбург С.Ф. Культура Индии [Текст]: зб. трактатів і ст./ Сост. И.Ю. Крачковский. – М., 1991.
- Ортега-і-Гасет Х. Вибрані тв. [Текст]: зб. трактатів і ст./ Х. Ортега-і-Гасет; пер. з ісп. – К., 1997.
- Осмыслить культ Сталина [Текст]: сб.ст./ Известные публицисты, поэты. – М.,1989.
- Основы современной философии [Текст]: Учеб. для высших учебных заведений/ М.Н. Росенко, А.С. Колесников, Ю.А. Сандулов и др.; изд. 3-е, доп. – СПб., 2001.
- Очерки феноменологической философии [Текст]: Учеб. пособие/ Под ред. Я.А. Слинина, Б.В. Маркова. – СПб., 1997.
- Павленко Ю. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства [Текст]: навч. посібник/ Ю.В. Павленко. – 2-е вид., стер. – К., 2000.
- Паскаль Б. Думки [Текст]: зб. ст./ Б. Паскаль. – К.: Дух і Літера, 2009.
- Петров М.К. Язык, знак, культура [Текст]: монография/ М.К. Петров. – М., 1991.
- Петрушенко В.Л. Філософія [Текст]: навч. посіб./ В.Л. Петрушенко. – 2-е вид., випр. і доп. – К., 2002.
- Платон. Діалоги [Текст]: зб. текстів/ Платон; пер. з давньогр. – К., 1995.
- Платон. Собрание соч. [Текст]: сб. текстов: в 4-х т./Платон; пер.с древнегреч.

- М., 1990-1994.
- Плотин. Эннеады [Текст]: сб. текстов: в 2-х т./ Плотин; пер.с древнегреч. и англ. – К., 1995-1996.
- Поляков В.Г. Душа українського світу [Текст]: монографія/ В.Г. Поляков. – Луцьк, 2010.
- Попович М.В. Мироззрение древних славян [Текст]: монографія/ М.В. Попович. – К., 1985.
- Попович М.В. Культура [Текст]: Ілюстрована енциклопедія України/ М.В. Попович. – К., 2009.
- Поппер К. Відкрите суспільство і його вороги [Текст]: монографія в 2-х т./ К. Поппер; пер. з англ. – К., 1994.
- Практикум з філософії: Метод. посібник для викладачів та студентів ВНЗ [Текст]: навч. посібник/ В.Л. Петрушенко, Ю.Е. Берій, І.А. Бруханський та ін.; під ред. В.Л. Петрушенка. – Львів, 2003.
- Прель К. де. Философия мистики или двойственность человеческого существа [Текст]: трактат/ Карл дю Прель; [пер. с нем.]. – М., 1995.
- Проблема человека в западной философии [Текст]: сб. соч./ Сост. и послесл. П.С. Гуревича; общ. ред. Ю.Н. Попова; пер.с англ., нем., фр. – М., 1988.
- Прокопович Феофан. Філософські твори [Текст]: зб. творів: в 3-х т./ Ф. Прокопович. – К., 1979.
- Пятигорский А.М. Мифологические размышления [Текст]: лекции по феноменологии мифа/ А.М. Пятигорский. – М., 1996.
- Радхакришнан С. Индийская философия [Текст]: монографія: в 2-х т./ С. Радхакришнан; пер. с англ. – М., 1993.
- Рассел Б. Історія західної філософії [Текст]: монографія/ Б. Рассел; пер. з англ. – К., 1995.
- Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней [Текст]: учеб. пособие: в 4-х кн./ Дж. Реале, Д. Антисери; пер.с итал. – Кн. 1-4. – СПб., 1994-1997.
- Рерих Е.И. Основы буддизма [Текст]: ист. очерк/ Е.И. Рерих. – СПб., 1992.
- Риккерт Г. Философия жизни [Текст]: сб. соч./ Г. Риккерт; пер. с нем. – К., 1998.
- Рорти Р. Философия в зеркале природы [Текст]: монографія/ Р. Рорти; пер. с англ. – Новосибирск, 1997.
- Рюс Ж. Поступ сучасних ідей: Панорама новітньої науки [Текст]: монографія/ Ж. Рюс; пер. з фр. – К., 1998.
- С чего начинается личность [Текст]: сб. очерков/ Р.И. Косолапов, В.А. Печенев, В.И. Толстых и др.; под общ. ред. Р.И. Косолапова. – 2-е изд. – М., 1984.
- Самосознание европейской культуры XX столетия: Мыслители и писатели Запада о месте культуры в современном обществе [Текст]: сб. соч./ составитель Р.А. Гальцева; пер. с англ., нем., фр. – М., 1991.
- Святой Августин. Сповідь [Текст]: автобіоґр. твір/ Св. Августин; пер. з латин. – К., 1997.
- Сенека Л.А. Моральні листи до Луцілія [Текст]: зб. листів/ Л.А. Сенека; пер.

- з латин. – К., 1996.
- Сковорода Г.С. Повне зібр. творів [Текст]: зібр. творів: у 2-х т./ Г.С. Сковорода. – К., 1973.
- Сковорода Г. Твори [Текст]: зібр. творів: у 2-х т./ Г.С. Сковорода. – К., 1994.
- Скратон Р. Коротка історія новітньої філософії: Від Декарта до Вітгенштайна [Текст]: монографія/ Р. Скратон; пер. з англ. – К., 1998.
- Соболь О.М. Постмодерн і майбутнє філософії [Текст]: монографія/ О.М. Соболь. – К., 1997.
- Современная западная философия [Текст]: учеб. пособие/ Под ред. Т. Г. Румянцевой. – Минск, 2000.
- Современная западная философия [Текст]: словарь/ Сост. В.С. Малахов, В.П. Филатов. – М., 1991.
- Современная философия [Текст]: словарь и хрестоматия/ Л.В. Жаров, Е.В. Золотухина, В.П. Кохановский и др.; отв.ред. В.П. Кохановский. – Ростов-на-Дону, 1988.
- Современные зарубежные концепции диалектики (Критические очерки) [Текст]: монография/ Н.С. Мудрагей, Г.Я. Стрельцова, И.П. Фарман и др.; отв.ред. В.А. Лекторский. – М., 1987.
- Соколов В.В. Средневековая философия [Текст]: монография/ В.В. Соколов. – М., 1979.
- Соколов В.В. Европейская философия XV–XVII в. [Текст]: учеб. пособие/ В.В. Соколов. – М., 1984.
- Соловьев В.С. Соч. [Текст]: сб. соч. в 2-х т./ В.С. Соловьев. – М., 1988. (Философское наследие).
- Соловьев В.С. Соч. [Текст]: сб. соч. в 2-х т./ В.С. Соловьев. – М., 1989. (Из истории отечественной философской мысли).
- Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество [Текст]: сб. соч./ П. Сорокин. – М., 1992.
- Спиноза Б. Этика [Текст]: монография/ Б.Спиноза; пер. с латин. – СПб., 2007.
- Степанец М. Восточная философия: Вводный курс [Текст]: учеб. пособие/ М. Степанец. – М., 1997.
- Субботин А.Л. Бэкон [Текст]: монография/ А.Л. Субботин. – М., 1974.
- Судзуки Д.Т. Наука Дзен – Ум Дзен [Текст]: наставление по теории и практике Дзен/ Д.Т. Судзуки; [пер.с яп.]. – К., 1992.
- Судина В.Ф., Кислюк К.В. Практикум по философии [Текст]: учеб. пособие/ В.Ф. Судина, К.В. Кислюк. – Х., 2001.
- Суслова Л.А. Философия И. Канта (Методологический анализ) [Текст]: монография/ Л.А. Суслова. – М., 1988.
- Сучасна зарубіжна філософія: течії і напрями [Текст]: хрестоматія/ Упоряд. В.В. Лях, В.С. Пазенок; наук. ред. О.В. Білий. – К., 1996.
- Табачковский В.Г. В пошуках невтраченого часу [Текст]: монографія/. – К., 2003.
- Татаркевич В. Історія філософії [Текст]: підручник: в 3-х т./ В. Татаркевич; пер. з пол. – Т. 1-3. – Львів, 1997-1999.
- Татаркевич В. Історія шести понять [Текст]: монографія/ В. Татаркевич; пер.

- з пол. – К., 2001.
- Тейяр де Шарден П. Феномен человека [Текст]: монографія/ П. Тейяр де Шарден; пер. с фр.; перепечат. с изд. 1965. – М., 1987.
- Томпсон М. Восточная философия [Текст]: монографія/ М. Томпсон; пер. с англ. Ю.Бондарева. – М., 2000.
- Трубецкой Е.Н. Мирозерцание В.С. Соловьева [Текст]: монографія: в 2-х т./ Е.Н. Трубецкой. – М., 1989.
- Трубецкой С.Н. Соч. [Текст]: собр. соч./ С.Н. Трубецкой. – М., 1994.
- Уайтхед А. Избранные работы по философии [Текст]: собр. соч./ А. Уайтхед; пер. с англ. – М., 1990.
- Українська культура: Лекції за ред. Дмитра Антоновича [Текст]: зб. ст./ Упор. С.В. Ульяновська. – К., 1993.
- Українці: народні вірування, повір'я, демонологія [Текст]: зб. ст./ Упорядкування, примітки та бібліографічні нариси А.П. Пономарьова, Т.В. Косміної, О.О. Боряк. – К., 1991.
- УСЕ: Універсальний словник-енциклопедія [Текст]: енцикл./ Авт. текстів і пер. Б. Антоняк, Ю. Антоняк, Н. Бічуя та ін.; координатор проекту А. Павлишин; кер. проекту О. Коваль; ред. рада М.В. Попович (голова), І. Дзюба, Н. Корнієнко та ін. – К., 1999.
- Фейербах Л. История философии. Собр. произведений [Текст]: собр. трактатов и ст.: в 3-х т./ Л. Фейербах; [пер. с нем.]. – М., 1974.
- Философская культура Украины и отечественная мысль XIX–XX вв. [Текст]: монографія/ Н.И. Лук, В.Д. Белодед, И.Г. Герасимьяк и др.; отв. ред. Н.И. Лук; АН УССР. Ин-т философии. – К., 1990.
- Философский энциклопедический словарь [Текст]: енцикл./ Ред. коллегия С.С. Аверинцев, Э.А. Араб-Огли, Л.Ф. Ильичев и др. – 2-е изд. – М., 1989.
- Философская энциклопедия [Текст]: енцикл./ Ред. коллегия В.Ф. Асмус, Л.Ф. Денисова, М.Т. Иовчук и др.; гл. ред. Ф.В. Константинов. – В 5-ти т. – М., 1960-1970.
- Філософія [Текст]: навч. підручник/ За заг. редакцією В.Г. Кременя, М.І. Горлача. – Вид. 3-е, перероб. та доп. – Х., 2004.
- Філософія: Курс лекцій [Текст]: навч. посібник/ І.В. Бичко, А.К. Бичко, Г.І. Горак та ін. – 2-е вид. – К., 1994.
- Філософія [Текст]: навч. посібник/ Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін. За ред. І.Ф. Надольного. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 2001.
- Філософія [Текст]: підручник / І.В. Бичко, І.В. Бойченко, М.І. Бойченко та ін. Гол. ред. В.М. Куценко. – 2-е вид. – К., 2002.
- Філософія: Світ людини [Текст]: навч. посібник для ст-тів ВНЗ/ В.Г. Табачковський, М.О. Булатов, Н.В. Хамітов та ін.; курс лекцій. – К., 2003.
- Філософський енциклопедичний словник [Текст]: словник/ Ред. Л.В. Озадовська, Н.П. Поліщук. – К., 2002.
- Філософський словник [Текст]: слов./ За ред. В.І. Шинкарука. – 2-е вид., перер. і доп. – К., 1986.
- Філософський факультет (документи та матеріали) [Текст]: зб. док. і

- матеріалів/ За ред. А.Є. Конверського. – К., 2004.
- Філософія Відродження на Україні [Текст]: монографія/ М.В. Кашуба, І.В. Паславський, І.С. Захара та ін. Відпов. ред. М.В. Кашуба. – К., 1990.
- Фролов И.Т. Перспективы человека: Опыт комплексной постановки проблемы, дискуссии, обобщения [Текст]: монография/ И.Т. Фролов. – 2-е изд., перераб. и доп. – М., 1983.
- Фукуяма Ф. Конец истории и последний человек [Текст]: монография/ Ф. Фукуяма; пер. с англ. – М., 2007.
- Фэн Ю-лань. Краткая история китайской философии [Текст]: монография / Фэн Ю-лань; пер. на рус. Р.В. Котенко; научный ред. Е.А. Торчинов. – СПб., 1998.
- Хайек Ф.А. Дорога к рабству [Текст]: монография/ Ф.А. Хайек; пер. с англ. – Лондон, 1983.
- Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії. Проблема людини та її меж [Текст]: навч. посібник зі словником/ Н.В. Хамітов, Л.Н. Гармаш, С.А. Крилова; под. ред. Н.В. Хамітова. – Вид. 2-е, перероб. та доп. – К., 2006.
- Хофмайстер Х. Что значит мыслить философски [Текст]: монография/ Х. Хофмайстер; пер. с нем. – СПб., 2000.
- Целлер Э. Очерк истории греческой философии [Текст]: монография/ Э. Целлер; пер. с нем. – М., 1996.
- Цицерон М.Т. Про державу; Про закони; Про природу богів [Текст]: зб. тв./ М.Т. Цицерон; пер. з латин. В. Литвинова. – К., 1998.
- Чанышев А.К. Курс лекций по древней философии [Текст]: Учеб. пособие для филос. фак. и отделений ун-тов/ А.К. Чанышев. – М., 1981.
- Чанышев А.Н. Курс лекций по древней и средневековой философии [Текст]: монография/ А.К. Чанышев. – М., 1991.
- Чанышев А.Н. Начало философии [Текст]: монография/ А.Н. Чанышев. – М., 1982.
- Чаттерджи С., Датта Д. Индийская философия [Текст]: монография/ Сатисчандра Чаттерджи, Дхирендрамохан Датта; пер. с англ. – М., 1994.
- Человек и его бытие как проблема современной философии: Критический анализ некоторых буржуазных концепций [Текст]: монография/ Отв. ред. Т.А. Кузьмина. – М., 1978.
- Черепанова С.О. Філософія родознавства [Текст]: монографія/ С.О. Черепанова. – Дрогобич, 2003.
- Чижевський Д. Нарис з історії філософії на Україні [Текст]: монографія/ Д. Чижевський. – К., 1992.
- Чижевський Д. Філософські твори [Текст]: збір. творів: у 4-х тт./ Д. Чижевський. – Т. 1-4. – К., 2005.
- Чопра Д. Жизнь после жизни [Текст]: монография/ Д. Чопра; пер. с англ. – М., 2008.
- Чопра Д. Тайна Тайн: Путешествие души в поисках Бога [Текст]: монография/ Д. Чопра; пер. с англ. – М., 2009.
- Шеллинг Ф.В.Й. Сочинения [Текст]: собр. соч.: в 2-х т./ Ф.В.Й. Шеллинг; пер. с нем. – М., 1987-1989.

- Шептулин А.П. Категории диалектики [Текст]: учеб. пособие/ А.П. Шептулин. – М., 1971.
- Шептулин А.П. Диалектический метод познания [Текст]: монография/ А.П. Шептулин. – М., 1983.
- Штайнер Р. Бхагавадгита и послания Ап. Павла [Текст]: трактат/ Р. Штайнер; [пер. с нем.]. – Калуга, 1993.
- Штайнер Р. Путь к самопознанию человека. Порог духовного мира [Текст]: собр. трактатов/ Р. Штайнер; [пер. с нем.]. – Ереван, 1991.
- Штайнер Р. Теософия [Текст]: трактат/ Р. Штайнер; [пер. с нем.]. – Ереван, 1990.
- Штайнер Р. Христианство как мистический факт и мистерии древности [Текст]: трактат/ Р. Штайнер; [пер. с нем.]. – Ереван, 1991.
- Эрн В.Ф. Сочинения [Текст]: собр. соч./ В.Ф. Эрн. – М., 1991.
- Юм Д. Трактат о человеческой природе [Текст]: трактат: в 2-х т./ Д. Юм; пер. с англ. – М., 1995.
- Юркевич П.Д. Вибране [Текст]: зб. творів/ П.Д. Юркевич; пер. з рос. – К., 1993.
- Юркевич П.Д. З рукописної спадщини [Текст]: зб. творів/ П.Д. Юркевич; пер. укр. мовою. – К., 1999.
- Юркевич П.Д. Философские произведения [Текст]: собр. соч./ П.Д. Юркевич. – М., 1990.
- Якушевский И.Т. Диалектика и антидиалектика (критический анализ концепций советологов) [Текст]: монография/ И.Т. Якушевский. – М., 1984.
- Ясперс К. Смысл и назначение истории [Текст]: монография/ К. Ясперс. – М., 1991.
- Яценко А.И. Диалектика деятельности и культура [Текст]: монография/ А.И. Яценко. – К., 1983.
- Яценко А.И. Целеполагание и идеалы [Текст]: монография/ А.И. Яценко. – К., 1977.

**

http://gzvon.pyramid.volgia.ua/biblioteka/kafedra_filosofii/libph/dic/wph/main_f.htm

<http://journal.iph.ras.ru/>

http://sbiblio.com/biblio/archive/nikiforov_filnauki/00.aspx

http://uk.wikipedia.org/wiki/Філософія_науки

http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/mik_filn/index.php

<http://www.masters.donntu.edu.ua/2009/kita/abusamak/library/article10.html>

<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/kypcov.html>

<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Nikiforov.html>
